

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

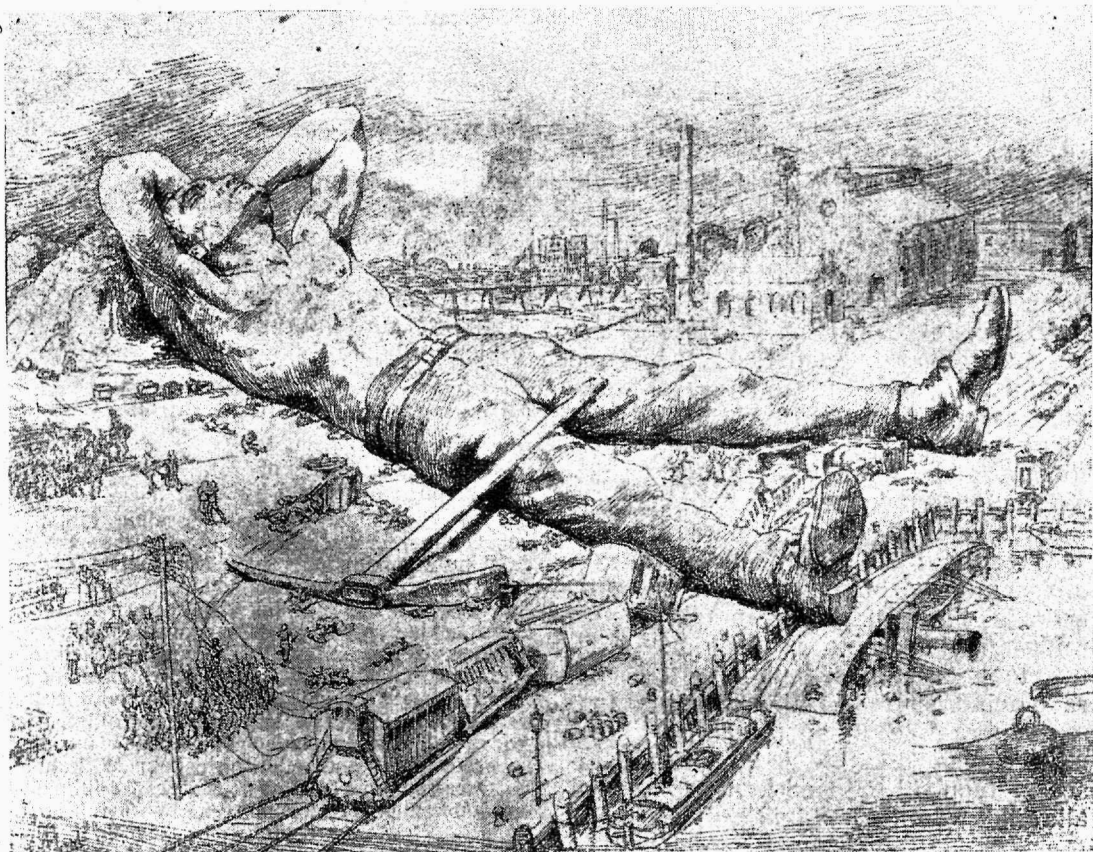
Nr. 11

November

1928

Tellimise hind postiga:		Ilmub kord kuus.	Kuulutuste hinnad:
aastas . . .	120 senti	Talitus ja toim.: Tallinn, Nunne 11—6.	1 lhk. . . . . kr. 20.—
6 kuu peale.	60 „	Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.	1/2 „ . . . . . „ 10.—
1 „ „ .	10 „	Üksiknumber 10 senti.	1/4—6.— ja 1/8 lhk. „ 3.—
Välismaale aastas	150 s.		Teksti ees—50% kallim

SISU: 1) Tööstustöölise palgaolud — R. Sõrmus. 2) Kas territoriaalne või professionaalne haigekassa? — J. Sonin. 3) Alaealiste kuritegevus ja selle vastu võitlemine — A. Marmor. 4) Väsimusest — Dr. H. Jürgenson. 5) Sotsiaalkindlustus — L. Johanson. 6) Uue haiguskindlustusseaduse ümber — H. Soilts. 7) Kohtla-Järve põlevkivikaevanduse haigekassa tegevuse ülevaade — A. Jänes. 8) Tööliskindlustus Nõukogude Venemaal — L. Johanson. 9) Kinnitusnõukogu otsusi. 10) Kinnitusameti otsusi. 11) Haigekassa asjaajajate nõupidamise tulemused. 12) Haigekassade tegevusest. 13) Mitmesugused teated. 14) Küsimused ja vastused. 15) Kuulutus.

Kui tööline keeldub töötamast...

Tööstustöoliste palgaolud.

R. Sõrmus.

II*).

Väga lahkuminev on tööliste teenistus riigi- ja eratööstuses. Riigi ettevõtete töölised on teenistuse tasapinna mõttes palju paremas seisukorras, kui eratööstuses. Selle küsimuse kohta toome ainult suurtööstuse andmed. Kesk- ja väiketööstuses riiklikke ettevõtteid pole. Keskmiselt riigitöölised said 1927. a. II poolaastal mehed 32,4% ja naised 24,2% võrra kõrgemat teenistust, kui eraettevõtete töölised. Kõige suurem vahe oli nimetatud kahte liiki tööliste teenistusel metallitööstuses, kus riigitöölised teenisid enam ümmarguselt 40% võrra. Täpseima võrdluse saame, kõrvutades teenistust ligikaudselt ühe ja sama töö eest. Selleks võrdleme teenistust ametite järelle. Siis näeme, et riigi ettevõtteis teenisid samal ajal tiserid 27,3%, lukusepad 41,1% ja lihttöölised mehed 30,3% ja naised 42,4% võrra rohkem kui eraettevõtteis. Niisugused vahekorrad on tekkinud riigi ja eraettevõtete tööliste teenistuses peale tunduvat palganormide tõstmist riigiettevõtteis 1926. a. Enne seda polnud arvatavasti see vahe riigitöölise kasuks mitte nii suur.

Väga lahkuminev on tööliste teenistus ka tööstusharude ja tööliste soo järgi. Erinevus tööstusharude järgi on meestöölise teenistuses palju suurem, kui naistöölise teenistuses. Võtame võrdluse aluseks suurtööstuses keskmise kõigi tööstusharude keskmisest teenistusest. Siis näeme, et mõnes tööstusharus, nagu poligraafia- (trükitööstus), kehakatte- ja pudukaupade tööstus, elektri- ja gaasijaamad, töölised teenivad 20—35% üle üldkeskmise; mõnes tööstusharus, nagu murud ja kaevandused, metallitööstus, toidu-, maitseainete ja jookide tööstus, teenivad töölised umbes 10% võrra üle üldkeskmise. Viies tööstusharus — mineraalide ümbertöötamise-, keemia-, naha-, tekstiil- ja paberitööstuses — teenisid töölised kuni 10% võrra alla üldkeskmise. Ligidaselt samasu-

gust pilti pakub ka naistöölise teenistuse erinevus. Kõrgema teenistusega tööstusharudes naiste teenistus ületas teenistuse üldkeskmist kuni 15% võrra, väiksema teenistusega tööstusharudes oli see peaaegu niisama palju teenistuse üldkeskmisest madalam.

Naistöölise teenistus oli 1927. a. II poolaastal suurtööstuses 37,6%, kesktööstuses 35,3% ja väiketööstuses ligi 40% võrra vähem meestöölise teenistusest. Mees- ja naistöölise teenistuse vahekorrad on tööstusharude järgi väga stabiilne ja ligidane üldiseile suhtarvudele.

Millist ülalpidamist võimaldab tööliste tema teenistus, see on huvitavaim ja tähtsaim küsimus palgaprobleemis. Meil kuulub tihti ütelsi, et üldse palgaliste, eriti tööliste teenistus on väike ja selletõttu elutingimused väga rasked. Aga sarnased ütelsed, ilma et nad kuidagi teisiti veel oleks põhjendatud, on vähe veenvad. Neile ei pühendata mitte väärilist tähelepanu; sarnaseisse ütelusisse on harilikult vähe usku. Rohkem veenvad on kindlad, faktidele põhjendavad arvulised andmed.

Alused tööliste teenistuse hinnanguks leiame tööliste majandusliku olukorra uuringu,¹⁾ üldrahvalugemise ja toiduainete hindade andmeist. Üle poole — tööliste büdžeti uuringu andmeil 58,5% kulude üldsummast — kulub töölisleibkonnal toidu peale.²⁾

¹⁾ V. Eesti tööliste büdžet. Riigi Statistika Keskbüroo väljaanne. Tallinn, 1926.

²⁾ Toitluskulude võrdkaal (osaline tähtsus) on reeglipäraselt seotises tulu suurusega. Madala tuluga leibkonnas on toitluskulude võrdkaal kõrge, suurem osa tuludest läheb toidule peale, muiks kuludeks — korteri, riietuse, hariduse jne. peale — jääb vähe. Jõukamad leibkonnad elavad aga lahedamalt. Neil on suuremad võimalused muude tarvete rahuldamiseks, peale toidu (Engeli seadus). Seda näitavad meile väga kujukalt ka Tallinna ja Narva töölisleibkondade büdžettide uuringu andmed. Neil andmeil toitluskulu % kulude üldsummast oli Tallinnas, näiteks, 4-liikmelis leibkonnas: kulusummaga 6—8 tuh. mk. kuus — 71,8%, 8—10 tuh. mk. — 65,2%, 10—12 tuh. mk. — 62,8% ning 12 tuh. mk. ja üle — 55%.

*) Vaata algus, „Töö ja Tervis nr. 10, 1928 a.

Korteri, kütte, valgustuse, riietuse muretsemiseks ja muiks otstarbeiks töölisleibkonnad kulutavad 41,5%.

Füsioloogilisele normile — Hugo Reimani järgi 3150 netto-kaalorit ehk 3986 brutto-kaalorit — vastava sisaldusega täistarvitaja toidu ratsiooni hind oli 1927. a. keskmiselt 66 mk. Nii palju maksis, perekonnas toidustades, täiskasvanud mehe toit päevas. Võttes selle hinnaga toidukulud ja muud kulud juurde arvates büdžeti uuringul saadud kululiikide protsendilise vahekorra alusel, saame ühe täistarvitaja kohta kulude üldsumma 113 mk. päevas. See summa kulub ära töölisleibkonnades nii madala elamisstandardi juures, kui seda näitab büdžetiline uuring. Kalkulatsiooni teel saavutatud kulusummat — 113 mk. päevas täistarvitaja kohta — ei või segada elatismiinimumiga. Meie eesmärgiks polnud elatismiinimumi koostamine, vaid ainult mingisuguse mõõdupuu otsimine,

mida võiks võtta tööliste teenistuse hinnangu aluseks.

Milline on siis ülal tehtud arvutuse kohaselt kulusumma kuus, keskmise suurusega töölisleibkonnas? Büdžetilise uuringu leibkonnade koosseis oli suurem, kui see on üldiselt töölisleibkonnas. Leibkonnaliikmeid oli büdžetilises uuringus Tallinnas keskmiselt ühe leibkonna kohta 4,1. See andis keskmiselt 2,91 täistarvitajat ühe leibkonna kohta. Üldrahvalugemise andmeil tööstusse kuuluv perekond koosnes aga keskmiselt 3,4 liikmest. Tugedes neile andmeile, võime arvata, et tööstustöölise leibkonnas on ümmarguselt 2,5 täistarvitaja ümber. Sarnase koosseisuga leibkonnas on kulud antud kalkulatsiooni kohaselt 8.475 mk. kuus (30 päeva).

Kõrvutades tööliste teenistusandmed keskmise suurusega töölisleibkonna kulude summaga, saame nende vahekorra üksikuis tööstusharudes järgnevalt:

Meestööliliste 1927. a. II poolaasta keskmise teenistuse ja keskmise koosseisuga töölisleibkonna kulude vahetõrge %/o/o-s.

	Keskmine teenistus kuus (mk.) (25 tööpäeva).	Teenistuse vahetõrge kulusummaga %/o/o-s (kulusumma = 100).	Ülejääk (+) Puudujääk (-) %/o/o-s.
Murrud ja kaevandused	7.000	83	- 17
Mineraalide ümbertöötamine	6.900	82	- 18
Metallitööstus	8.750	103	+ 3
Keemiatööstus	7.175	85	- 15
Nahatööstus	8.475	100	0
Tekstiiltööstus	5.825	69	- 31
Puutööstus	7.225	86	- 14
Paberitööstus	6.625	78	- 22
Poligraafiatööstus	9.675	114	+ 14
Toidu-, maitseainete ja jookide tööstus	7.375	87	- 13
Kehakatte- ja pudukaupade tööstus	10.175	120	+ 20
Elektrijaamad ning gaasi- ja veevärgi tööstus	9.550	113	+ 13
Keskmine	7.425	88	- 12

Genfis 1926. a. peetud rahvusvahelise majanduskonverentsi jaoks Rahvusvahelise Tööbüroo poolt valmistatud aruandest tööliste elamistasapinna üle mitmesuguseis riikes leiame toitluskulude võrdkaalud mitme riigi kohta. Selle aruande järgi toitluskulude % oli kulude üldsummast järgmine: Itaalias (Roomas) 1920. aastal — 65,4%, Soomes 1920.—1921. a. — 61,2%, Itaalias (Milaanos) 1920. a. — 60,7%, Eestis (Tallinnas) 1925. a. — 58,5%, Argentinas 1925. a. — 57,4%, Iiris 1922. a. — 57,1%, Briti-Indias (Bombeis) 1921.—1922. a. — 57%, Čehhoslovakkias 1925. a. — 53,7%, Jaapanis (Osakas) 1919.—1920. a. — 47%, Hollandis (Amsterdams) 1923.—1924. a. — 44,7%, Root-

sis 1923. a. — 42,7% ja P.-A. Ühisriikides 1918.—1919. a. — 38,2%. Siit võime näha, kui võrd erinevad on elutingimused üksikuis mais. Vaesel itaallasel läheb ükski toidu peale ära üle 65%, P.-A. Ühisriikide tööline kulutab selle peale alla 40%. Korteri-, kütte-, valgustuse-, riietuse-muretsemiseks ja muiks otstarbeiks kulutab P.-A. Ühisriikide tööline üle 60%, itaallane aga ainult 35% kulude üldsummast. Toitluskulude võrdkaalu suhtes Eesti töölisleibkonnade majapidamine on ka kaunis ligidane Itaalia tööliste omale. Nende teenistus on samuti ligidaselt võrdne, nagu seda allpool näeme.

Büdjetalise uuringu andmeil kattis perekonnapea korraline teenistus kulude üldsumma keskmiselt 70% määral. Ülaltoodud andmeil aga katab töölise teenistus büdjetalise uuringu kohase koosseisuga leibkonna kulu summa 75,2% määral. Nagu näeme, tulemused on kahe allika andmeil väga ühtivad. 1927. a. kõrgem määr on osalt tingitud umbes 3%-lisest teenistuse tõusust, osalt elumaksumuse langusest 2 punkti võrra (ligi 2%) 1927. a., võrreldes 1925. a.

Nii kui teenistus pole tööstusharude järgi kaugeltki mitte ühtlane, pole ka puudujääk eritööstusharudes ühesuurne. Lahedamais oludes elavad trüki- ja kehakattetöölised (saapavabrikute ning a.-s. „Rauaniidi“ ja O. Kilgase trikoovabriku töölised) ning elektri- ja gaasijaamade töölised. Ent neis töötab võrdlemisi väike arv töölisi. Arvurikkamais tööstusharudes — murdu-des ja kaevanduses, mineraalide ümber-töötamise tööstuses, tekstiil-, puu-, ja paberitööstuses — katab teenistus kulude summa ainult 69—86% määral, — puudujääk 14—31%.

Üldiselt näeme, et tööliste tulu töötasust ei suuda kaugeltki katta isegi väga tagasihoidlikult võetud kulusid. Kulusumma katteks 8475 mk. suuruses on töölisleibkonnal perekonnapea sissetulekust ainult 7425 mk. Jääb puudu 1050 mk. kuus ehk 12% kulude üldsummast. Siinjuures peame silmas, et perekonnapea sissetulekuna on võetud terve kuu, 25 tööpäeva sissetulek. Mitmesuguseil põhjusil — haigused, tööõnnetused, osaline töötaolu ettevõtete seismise ja uue töökoha otsimise puhul jne. — töölised ei saa aga teenistust osaliselt ehk täiel määral kätte kõigi äripäevade eest. See teeb puudujäägi veel suuremaks.

Tekib küsimus — kuidas elavad ära töölised sarnaseis teenistustingimuses ja millega nad katavad omad puudujäägid. Sellele annavad vastuse jällegi tööliste majandusliku olukorra uuringu andmed.

Puudujäägi katteks hangitavad sissetulekud on pärit väga mitmesuguseist allikaist. Selleks otsib tööline veel lisateenistust juhuslikest töist, osa leibkonnas teenib naine ehk lapsed ehk ühel ajal mõlemad. Peale selle pee-

takse allüürnikka, tehakse võlgu, müüakse riideid ja majakraami, panditakse asju, saadakse abi ühiskonnalt ja sugulasilt, kulutatakse vana tagavara, kellel on, jne. Perekonnapea juhuslik teenistus ja perekonnaliigete lisateenistus tegid välja 1925 a. kuludest kokku ligi 16%, muud hädalised tulud tegid samuti keskmiselt 7,5% ümber kulude üldsummast.

Lõpuks vaatame veel, kui kõrge on Eesti tööliste teenistus võrreldes tööliste teenistusega muus riikes.

Reaalpalkade tasapinna indeksid tähtsamais linnades
1. juulil 1927.

	Üldindeksid toidukorvi maksumuse alusel	Keskmesed üldindeksid, arvestades ka korteri türi-kulud
Amsterdam	87	87
Berliin	67	62
Brüssel	48	52
Kopenhaagen	106	106
Dublin	102	110
Lissabon	31	—
Lodz	42	44
London	100	100
Madrid	54	—
Milano	52	53
Ottava	156	154
Pariis'	53	—
Filadelfia	178	178
Praaga	46	49
Riia	48	51
Rooma	43	45
Stokholm	92	90
Tallinn	46	47
Viin	41	46
Varssav	47	38

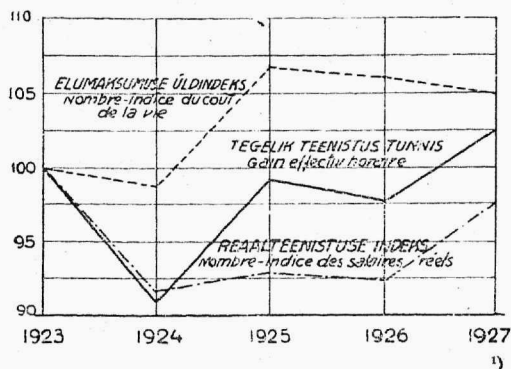
Selle võrdluse on teinud Rahvusvaheline Tööstusbüroo, kuhu seks otstarbeks nende riikide statistika keskasutised saadavad iga kuu palganormide ehk tegeliku teenistuse ning toiduainete hindade ja korteri türi andmeid. Sarnast võrdlust teeb Tööstusbüroo 4 korda aastas, milleks ka Eesti 4 korda aastas tööliste teenistuse andmeid saadab. Iga maa esitajana on võetud pealinn või mõni muu suurem tööstuse keskoht (Poolas — Lodz).

Võrdluse aluseks (100) on võetud Londoni tööliste palgad ja iga maa kohta on võetud teenistuse suhe %-s Londoni tööliste palkadele.

Tabelist näeme, et maailma tööliskond elab väga mitmekesises majanduslikes tingimuses. Rekord-palgad on kahes Põhja-Ameerika riigis — Ühis-

riikes ja Kaanadas. Ameerika tööliste reaalpalgad ületasid Londoni tööliste palka, millest Tallinna tööliste reaalteenistus oli 53% võrra veel madalam, 54—78% võrd! Austraalia kohta viimasel ajal andmeid enam ei avaldata. Kuid viimaseil andmeil, mis Sidney kohta oli avaldatud, ületasid ka seal tööliste palgad Londoni tööliste palkasid ümmarguselt 35% võrra. Peaaegu niisama suured, kui Inglismaal, on palgad Taanis, Iiris ja Rootsis, Kesk- ja Lõuna-Euroopa mais on aga nad tükimaad madalamad, kui Inglismaal,

Skandinaavia riikes ja Põhja-Ameerikas

Kas territoriaalne või professionaalne haigekassa?

Johannes Sonin.

Praegu, kus valitsusel kavatsusel uue haiguskindrussaaduse esitamine riigikogule, on üles kerkinud mõned küsimused, mille kohta arvamised mitmesugustes ringkondades sugugi ühesugused ei ole. Üheks sarnaseks küsimuseks on, kas asutada haigekassasid ainult territoriaalprintsibi järele, s. o. ainult üks haigekassa teatud maaalal, või lubada asutada peale territoriaalsete haigekassade ka haigekassasid professionaal ehk kutselise printsibi järele, s. o. lubada ühe ja sama elukutsega isikuid luua oma jaoks haigekassa.

See küsimus on isegi nii teravaks läinud, et mõned ringkonnad oma väga teravas toonis väljendatud mõtteid ajalehtedes kuulutusena on hakanud ilmutama. Küsimus iseenesest ei ole sugugi uus — tema on üles kerkinud ka teistes riikides juba mõnikümmend aastat tagasi. Mitmes riigis on praegugi veel mõlematüübilised haigekassad, kuid enamatel aegadel, kus haiguskindritus alles uus oli, oli see harilikuks nähtuseks. Praktika aga on näidanud, et sarnane haigekassade killustamine asjale enesele kahjulik on, mispärast uuemad seadused ikka enam ja enam keelduvad lubamast asutada mitmetüübilisi haigekassasid.

Et praegugi mitmes riigis, kus haiguskindritus heal järjel, veel olemas on mitmesuguseid kassasid, on tingitud

asjaolust, et enne sundkindritust neis maades oli kauemat aega elujõuline vabatahtlik kindritus.

Sel ajal tekkisid mitmeliigilised suured kassad, kes sundkindrituse maksmapanemisel oma likvideerimisele kõvasti vastu panid. Harilikult andis neile ka valitsus järele, sest peeti ju igat likvideerimist ja ülevõtmist, kuigi tema tarvilikkus käega katsutav oli, revolutsiooniliseks sammuks, mille eest tuli hoiduda.

Saksamaa haiguskindrituse arenemise kohta kirjutab tuntud kindritusasjade tundja dr. Vigdortschik oma töös „sotsiaalse kindrituse teooria ja praktika“ (II anne lkg. 50) järgmist: „Kui läinud aastasaja 80-datel aastatel Saksa valitsus viis ellu sundusliku haiguskindrituse, tegi ta omale ülesandeks uue instituudi juurde üleminna võimalikult ilma suurte muudatusteta senises korras. See ei olnud mitte seadeseandja tark ettevaatlikkus, vaid valitsevate kihtide aastasadu kestnud kõhklemine igasuguse edasiliikumise puhul. See kõhklemine sundkindrituse elluviimise juures osutus otse hävitavaks. Selle asemele, et luua ühist tüüpi haigekassad vastavalt nendele nõudmistele, mis üles seadis vabatahtliku kindrituse kauaaegne praktika, jättis valitsus teutsema terve endise kirju kogu vabatahtlikke kassasid, isegi suurendas seda kogu uute tüüpide loomisega.

¹⁾ Eelmises numbris olid diagrammid eksikombel valesti asetatud. Selles nr. toodud diagramm kuulub teksti sisu järgi eelmise diagrammi kohale. Viimane pole tekstiga seotud.

Asjaolud, et Saksa haigekassad nii mitmetüübilised ja et neid väga palju on tekkinud, on olnud algusest peale Saksa kinnitussajandusele needuseks. See needus on alale jäänud ka uues 1911. aasta 19. juuli seaduses, ehkki tema peale nii praktikute kui ka teoreetikute poolt tähelepanu juhiti“. See raamat, kust eelpool toodud tsitaat võetud, on kirjutatud enne suuri muudatusi Saksa kinnituseadustes, mis ette võeti peale ilmasõda. Kuid juba 1911. aastal kinnituseadust muutes sai Saksa valitsus aru, et haigekassade tüüpide vähendamise poole tuleb püüda. Kui ta ei astunud otsustavat sammu, siis olid selles süüdi asjaolud, mille peale tähelepanu juhtis eelpool toodud väljavõttes dr. Vigdortschik, kuid parandust tõi juba seegi seadus.

Nagu dr. Vigdortschik omas raamatus edasi kirjutab, oli Saksamaal enne 1911. aasta seadust 21659 haigekassat ja iga kassa peale tuli keskmiselt 610 liiget. Uue seadusega likvideeriti umbes 8—10 tuhat kassat, kusjuures kinnitatute arv hakkas tõusma. See tendents on ikka edasi kestnud kõik aeg ja varsti ei jää ka Saksamaal peale territoriaalkassade ühtegi muud kassat. Seda vähenemist näitab rahvusvahelise tööbüroo poolt haiguskindituse kohta terves ilmas tehtud uurimus. Selle uurimuse 1927. a. väljaande lhk. 629 näeme, et Saksamaal oli 1914. aastal veel 10.067 haigekassat. 1920. aastal ainult 8853 haigekassat ja 1925. aastal ainult veel 7763 haigekassat. Sellejuures on aga kinnitatute arv alata tõusnud. Nii oli üle Saksamaa kinnitatuid 1914. aastal 16.525.667, 1920. aastal — 18.779.610 ja 1925. aastal juba 20.175.356. Nendest kinnitatutest olid 1925. aastal 14.387.113 territoriaalkassade liikmed ja ainult 5.788.243 teiste haigekassade liikmed. Kuna 1911. aastal igal haigekassal oli keskmiselt 610 liiget, oli 1925. aastal juba 2600 liiget. See näitab, et Saksamaal kindel tendents on haigekassade vähendamiseks.

Umbes sarnane seisukord, kui Saksamaal, oli ka Austrias enne sundusliku kinnituse elluviimist. Austrias viidi sunduslik kinnitamine ellu 1889. aastal, kuid üleminek oli siin juba järsum. Kuigi ära ei kaotatud olemasolevad

kassa tüübid, siis seati aga üles nende suuruse kohta suuremad nõudmised, mispärast nad ise olid sunnitud ennast likvideerima. Kohe peale sundusliku kinnituse elluviimist selgus, et Austrias on 2402 haigekassat, keskmiselt igas 545 liiget. Kuigi Austria praegust haigekassade arvu endisega raske võrrelda on, sest Austriast on tekkinud mitmed uued riigid, võib siiski kinnitada, et ka Austrias tendents on alles jätta ainult territoriaal-haigekassad, teised aga likvideerida.

Uues seaduseelnõus, mis veel ellu pole viidud, on see otsekohe väljendatud. Kuid ka endised seaduste muudatused näitavad selgelt seda tendentsi. Nii oli ülevalnimetatud rahvusvahelise tööbüroo uurimisteose järele (lhk. 647) Austrias 1919. aastal 366 haigekassat 754.046 liikmega, 1925. aastal aga ainult 172 haigekassat. kuid liigete arv nendes oli kasvanud juba 1.226.895 peale. 1919. a. oli keskmiselt igas haigekassas 2060 liiget, 1925. aastal aga juba 7130 liiget.

Uued riigid, mis asutatud endise Austria ja Saksa riigi piirides, olid varustatud kõikide kogemustega, mis neile võimaldas Austria Saksa haiguskindituse läbiviimise praktika.

Neid kogemusi nemad ka kasutasid oma uute seaduste väljaandmisel. Kui Austrias ja Saksas veel siiaajani järele on jäänud mitmesugused haigekassa tüübid, kartuse pärast radikaalseid muudatusi ette võtta, siis uute riikide valitsustel seda kartust ei olnud, kuna nad ei seisnud koos üksi endise Austria või Saksa territooriumist, vaid osa nende praegusest territooriumist on mõnest teisest riigist (Poola, Jugoslaavia), ehk jälle olid neil väga radikaalsed valitsused (Tschehhoslovakkia). Uued riigid omas seadusandluses läksid välja haigekassa tüübi valikul puht-otstarbekohasuse seisukohast ja selles mõttes ei olnud kahte valikut. Nii näevad ette omas uutes seadustes ainult ringkonna (territoriaal) haigekassad nii Poola, Tschehhoslovakkia kui ka Jugoslaavia. Ja dr. Hubert Kerkisch omas töös „Einige Grundfragen des Sozialversicherungsproblems“ üles lugedes nõudmisi, millele peab vastama ideaalne haigekassa, jõuab ot-

mitmesuguste kassatüüpide vahel: ühingute haigekassad, professionaalhaigekassad, vabrikuhaigekassad, territoriaalhaigekassad? Selge, et nad oma valiku juures toetuvad asjatundjate arvamisele. Need on erandita arvamisel, et sotsiaalne kinnitus tuleb elluviia ratsionaalselt. Peab saavutama suurimaid kohustusi kinnitusasutuse poolt kõigevähemate kulude juures. Sellekohaselt soovivad nemad territoriaalkassade süsteemi elluviimist haiguse, invaliidsuse ja surma puhuks kinnitamise juures. See teooria aga põrkab juba olemasolevate kassade vastupanu otsa, kes loomulikult ei taha ennast kadumisele lasta määrata, seaduse ettevalmistamise puhul agitatsiooni teevad, ja nõuavad, et ka nende olemasolu kindlustatakse sundkindlustuse elluviimisel. . .“ Büroo leiab siiski, et kõige kiuste peale vaatamata territoriaalprintsip läbi lööb. Tema kirjutab sealsamas (lhk. 30): „Uurimus näitab, et viimase 15 aasta jooksul suuremas osas Euroopa mannermaal võib märgata kestvat territoriaalhaigekassade juurdekasvu ja seismist ehk tagasiminekut professionaalkassade arvus. See teravalt ilmsiks tulev territoriaalkassade, s. o. sarnaste kassade eelistamine, millede liikmeks on kõik teatud ringkonnas asuvad kinnitatud, põhjendab tervele reale tähtsatele paremusetele, mis sarnasel korral olemas: territoriaalne tüüp kindlustab riisiko tasandamist (Risikenausgleich), kuna tema enesest kujutab kutsetevahelist solidariteeti. Tema liikmeskond on ühtlane ja majanduslised muudatused ja tööturu kriisid ei mõju tema peale nii halvavalt kui professionaalkassade liikmeskonna peale, kelle seisukord olude tõttu otse hädaohtlikuks võib muutuda. Ka on territoriaalne tüüp eriti hea arstiabi korraldamise mõttes. Tema võimaldab ka mitmesuguse riisiko kinnituskandjate (kassade) ühinemist. Sarnane ühinemine võimaldab valitsemise odavamaks ja lihtsamaks muutmist, sissetulekute ühtlustamist ja eriti veel ühiste arstliste sisseseadete muretsemist, sest nii haiguskinnituse, kui ka invaliidsuse kinnituse asutusel on neid tarvis. Need kaalutlused olid mõõduandvad riikides, nagu Bulgaa-

ria, Jugoslaavia, Nõukogude Venemaa ja Tšehhoslovakkia, kes mitmesuguste kinnituskandjate ühteviimise käsitse võtsid.“

Venemaal viidi ellu sunduslik haiguskinnitus 1912. aastal. Siis olid juba selgunud küllaldaselt mitmesuguste haigekassade tüüpide head ja vead teistes riikides. Oli selgunud ka, et kõige paremaks haigekassa tüübiks on territoriaalsed haigekassad. Sellel põhjusel nägi ette Vene seadus ainult kahte liiki haigekassasid: üldhaigekassad, mille aluseks enam-vähem territoriaalprintsip ja üksikute ettevõtete haigekassad. Viimased olid tingitud Venemaa iseäraldustest — seal oli palju vabrikuid, kus töötasid kaugel maa sees, teistest lahus. Arusaadav, et neid ei olnud võimalik mingisuguse üldhaigekassa alla viia.

Kuna meie pärandasime Vene seadusega Vene haigekassa tüübid, on meile professionaalsete haigekassade tüüp võõras. Kui nüüd aga tahetakse seda tüüpi uue seadusega luua, siis peavad selle põhjuseks olema küll muud tegurid, kuid mingil tingimisel haiguskindlustuse kui niisuguse huvid. Kuna teiste maade praktika on näidanud, et ainult territoriaalsed haigekassad täiesti otsustabekohased on ja igal pool püüdu märgata võib väljajõuda puhta territoriaalse tüübi juurde, peaks meie sellest eeskujuga võtma. Kui mõnel maal veel professionaalsed haigekassad jäänud on, siis ainult selletõttu, et nad endisel ajal olid asutatud, kui puudusid veel kogemused, nende paremust ei tunnustata aga enam kusagil. Meil, kus igasugused traditsioonid nende suhtes puuduvad, oleks nende ellukutsumine otse kuritegu haiguskinnituse kui niisuguse vastu. Meie killustaks oma haigekassad sarnasel määral, et nad kõik elujõuetuteks jäävad ja pea midagi täideviia ei suuda. On ju meie maal väga hõredalt elanikke, nii et iga ringkonna kassagi peaks kaunis suure territooriumi jaoks loodama. Kui meie aga igas ringkonnas lubame luua veel mitu haigekassat, mis on siis selle järelduseks? Administratsiooni kulud teevad siis juba sarnase protsendi, mida kusagil ilmas ei tunta. Kui öeldakse, et praegu ühed töölised teiste

kulul arstiabi saavad (ametnikkude haigekassat luua soovijate ütetus), siis peavad teised maad sarnaseid haigekassasid kõige paremateks, kus väga mitmesuguse palgaga liikmed. Kuigi seda paheks pidada, ei saada ka seda pahet kõrvaldada professionaalsete haigekassade loomisega: igas professionis on väga mitmesuguste palkadega isikuid. Kui meie, näiteks, võtame meie tehaste ametnikke, kes oma haigekassat tahaks, siis leiame nende seas palju ametnikke, kes teenivad 50 krooni kuus, kuid ei ole ka nendest puudus, kes teenivad üle 500 krooni. Kuidas saadakse siis sarnase vehakorra juures kätte seda õiglust, mida soovitakse?! Kui seda siiski kätte saada tahetakse enam-vähem, siis tuleks asutada mitte üks ametnikkude haigekassa, vaid viis või veel rohkem. Kuid võib olla tahavad siis ka ühed töölised teistest eraldada, sest on ka tööliste seas väga mitmesuguste palkadega isikuid. Sarnaseid jutte on ka juba kuul-

da. Järelduseks oleks umbes sarnane lugu, nagu Saksa linnas Altenburgis, kus enne 1911. aasta seaduse ilmumist oli 33 haigekassat, (linna elanikke oli 36.000), kes kõik surma suus vaakusid, kuni uus seadus osa neist kinni pani.

Kuid veel enam, riigivanem on mitmel korral riigikogus tähendanud, et meil tuleks lähemas tulevikus ellu viia invaliidsuse ja vanaduse vastu kinnitus. Nii rikkad meie ei ole, et saame selle kinnituse elluviimisel luua uut võimsat kinnitusasutust, meie peame ka selle kinnituse elluviimisel tarvitama haigekassasid. Meie saame aga seks otstarbeks tarvitada ainult territoriaalhaigekassasid. Siis aga juba loodud professionaalseid haigekassasid lõhkuma hakata on vähem otstarbekohane, kui neid nüüd üldse mitte luua, see peaks küll igal selge olema. Sellepärast, loodagu meil ainult territoriaalsed haigekassad.

Tallinnas, 21. X 1928.

Alaealiste kuritegevus ja abinõud selle vastu võitlemiseks.

Albert Marmor.

Pea kõigis Lääne-Euroopa riikides, Põhja-Ameerika Ühisriikides jm. on alaealiste jaoks igalpool erikohtud. Meil on alaealistele erikohtude loomine seda hädatarvilikum, kuna Eestis on alaealiste kuritegevus kohutavalt laienenud.

Riigi statistika keskbüroo andmeil (Eesti Statistika kuukiri nr. 74, 1928. a., lhk. 23) oli 1924—1926 a. süüdimõistetuid ning vähemalt vangistusega karistatuist kuni 17. aasta vanuseid 10,6% ja 17—20 a. vanuseid 11,1%. Seega kuni 20 a. vanuseid kokku 21,7%. Ühes 20—25 a. vanustega kokku koguni 40,6%, mis enesest väga tähelepanuvääriv arv.

Kuni 20 a. vanuste juures võib konstateerida nende suurt osavõttu süütegudes, eriti varandusõiguste vastu — kokku 25,9%, kusjuures üksi

alla 17 a. vanuseid leidub 13,3%. Sellejuures on tähelepanuväärt just suur kvalifitseeritud kuritegevusest osavõtnute arv: röövimisest — 14,8% ja riisumisest — 29,3% (sellest kuni 17 a. vanuseid 2,5%), kvalifitseeritud murdvargustest — 34,7% (— 17 a. : 15,6%), kergematest murdvargustest 35,4% (— 17 a. : 16,5%). Kuid ka lihtvargustes ja varguse varjamises on alaealiste osa suur — 30,1%, kusjuures kuni 17 a. vanuseid 16,6%.

Isiku vastu süütegudes etendavad alaealised üldse küll eelmisest madalamat osa — 9,6%, sellest kuni 17 a. 1,2%, ent üksikutes süüteo liikides on nende arv siiski kõrge, näit. perekonnaliigete tapmises 20% (—17:6,7%), naiseliku au ja neitsilikkuse rikkumises (vägistamises) 31,8% (—17 a. : 4,5%). Ühiskondliku ja isikliku julgeoleku ning

avaliku rahu vastu süütegudes moodustab alaealiste arv 9,7%, kusjuures alla 17 a. (3,4%) esinevad ainult avaliku rahu ja korra rikkujate liigis. Ainult riigi vastu ja teenistusalalistes süütegudes puuduvad alla 17 a. vanused, esimeses peale ühe juhu (0,1%) ja teises täiesti, mis tingitud kuriteo iseloomust ning ametnikkude vanuslikust koosseisust. Ka 17—20 a. vanuste arvud on neis rühmis (4,8% ja 2,5%) võrdlemisi madalad, väljaarvatud võimudele vastuhakkamine (18,1%) ja altkäemaksu ning omakasuvõtmine (10%).

Nii võib kokkuvõttes konstateerida meil alaealiste, isegi alla 17 a. vanuste suurt osavõttu just raskemate kuriteo liikide juures, mis erilist tähelepanu ja asjaomaste ringide poolt arvesse võtmist nõudev. Kuni senini pole aga levinev alaealiste kuritegevus leidnud vastavais ametiasutuses küllaldast tähelepanu. Tarvilikuks, olgugi osaliseks, sammuks sel alal on kriminaalkohtupidamise komisjoni poolt algatatud kavatsus kutsuda ellu erilised alaealiste kohtud, sest ainult need suudaksid taotleda kasvatuslikke sihte, mis alaealiste kuritegude käsitamisel mõõduandev.

Kriminaalkohtupidamise komisjoni kava järele alluksid alaealiste kohtutele kõik süüteod, mis toime pandud 12—18 aastaste laste poolt, samuti täisealiste süüteod, mis sihitud lapse ja alaealise isiku vastu. Kuna uue kriminaalseadustiku projektis on süütegude puhul oleva ülemäärana ettenähtud 17 a. vanadus — tuleks see kriminaalkohtup. komisjoni arvates tõsta 18 a. peale.

Kavatsetavais alaealiste kohtutes sünniks asjaajamine ilma vormalusteta, kinniste uste taga, kusjuures protsessi käiku ega otsuseid ei tohi avaldada ajakirjanduses, tuua süüdlaste pilte jne.

Alaealiste kohtunikudeks oleksid juriidilise ja pedagoogilise eriharidusega ning vilumusega üksikkohtunikud. Üldse peab alaealiste karistamisel silmaspeetama kasvatuslikke sihte. Selleks tuleb asutada alaealiste jaoks vastavad kasvatus-parandusasutused. Tuleb ellukutsuda alaealiste hooldajate

instituut, mis koosneks palgalistest ja vabatahtlikkudest hooldajatest, kelle ülesandeks muretseda kohtunikele kõiki vajalikke teateid, valvata hoolealuste alaealiste järele, kui ka järelvalve kohtulikult määratud ja olla hoolealustele ja nende omakstele aita- jaks ja nõuandjaks.

Karistuseks alaealistele kurjategijatele näeb kriminaalkohtupidamise kava Inglis-Ameerika süsteemi järele ette: 1. vabastamise vastutuse põhjal; 2. hoolella andmise; 3. tööstus- või paranduskooli paigutamise; 4. ihunuhtluse (!); 5. alaealiste parandusmajja paigutamise jne. Seejuures kõik karistuslikud sanktsioonid peavad kandma kasvatuslikku iseloomu.

Kriminaalkohtupidamise komisjoni alaealistele erikohtute loomise kava on tervitatav ning üldjoontes vastuvõetav.

Noorte üle kohtumõistmine, et see õiglane oleks ning parandavalt mõjuks, ärahoides uuesti kuritegevuse teele sattumise, peab olema äärmiselt individualiseeritud. Kohtumõistmine peab sündima kohtuniku poolt, kes hästi tunneb alaealiste hingeelu, milliseid võimeid ei ole aga igal kohtunikul. Ka mitte igal kriminaalkohtunikul. Kuigi näit. kriminaalkohtunik peaks olema süvenenud ning tundma üldse inimeste hingeelu, ei ole sellest veel küllalt alaealiste, küpsemises seisvate noorte hingeelu tundmiseks. Nüüdne ajajärk nõuab spetsialiseerumist ning üks kohtunik ei suuda olla spetsialist kõigil aladel. Eriti viimase aja teaduslised saavutused ja edusammud noorsoopsükoloogia tundmaõppimise alal näitavad, et noorte hingeelu mitte üksi kvantiteedilt vaid ka kvaliteedilt on kaugelt erinev täiskasvanute omast, samuti, et arenemisaastail on hingeelulisi omapärasusi, mis edaspidises elus enam ei kordu. Sellest järgneb tarvidus usaldada kohtumõistmine alaealiste üle ainult kohtunikudele, kes selleks saanud erilise ettevalmistuse, sest ainult need suudaksid aru saada alaealiste süüaluste hingeelust ning oskaksid mõjuda kasvatuslikult. Üksikutes riikides tegutsevad erilas- tekohtunikudena hea eduga naiskohtunikud.

Harilikkudes kohtutes, kus asjaarutamine seotud suurte vormalustega ning kohtuistungid on avalikud, mõjub see alaealistele süüalustele ja kohtuprotsessi jälgijaile noortele mitte parandavalt, vaid tihti ainult hävitavalt. Kohtumõistmine alaealiste üle peab sündima ilma vormalusteta ning koha ja aja poolest nii, et alaealised oleksid hoitud kokkupuutumast täiskasvanutega, kes võivad avaldada halba mõju noortele, eriti kardetavad on tavaliselt kohturuumides liikuvad igasugused kuritegelised elemendid oma nõuanne-tega. Ainult vanemate juuresolek kohtuprotsessil peaks olema nõuetav. Puhtpsühholoogiliselt oleks soovitamam, kui kohtumõistmine alaealiste üle sünniks väljaspool harilikke kohturuume, võimalikult eri-kohtuhoonetes.

Kuna sellekohase ettevalmistusega isikute puudumisel eri-lastekohtunikude instituudi siseseadmine, samuti kohtuistungiteks eraldi kohtuhoonete saamine, seotud tuntavate raskustega, saaks sest esialgu üle sel teel, et praegustes kohtutes viidaks läbi teatud tööjaotus. Kõik alaealiste süüteoasjad võiks koondada mõne selleks eeldusi omava ning asjast huvitatud üksiku kohtuniku kätte, kel siis võimalus oleks süveneda küsimusse rohkem üksikasjalikult. Kohtuistungeks võiks aga kasutada praeguste kohtukodade selleks täiesti eraldatud ruume ehk harilikke kohturuume ainult eraldi selleks määratud ajal, mil ei ole teisi kohtuistungeid.

Väsimusest.

Dr. Herm. Jürgenson, Tartu.

Väsimusküsimuse selgitamine on õieti viimaste aastate uurimuste tulemus, ehk küll ammu selle kallal pead on murtud ja siin mõndagi sai varem kindlaks tehtud. Väsimusest harilikult rääkides mõtleme lihaste väsimust eraldi närvide väsimusest jne., teadusliselt seda teha osutuks aga eksimuseks, täpselt võttes ei oleks see õige. Tõsi, võiksite konnalihast väljalõigates ja lihasesse minevat närvitüve väljatõmmates rääkida siin lihase väsimusest, kuid tegelikus elus ei istu me mitte teadusliste katsete taga ning väsimus tabab ikkagi kas eesrinna ja peamiselt sealjuures lihast ehk jälle erguotse peamiselt, vähemini juba lihaseid. Teame ju, et iga lihasesse tuleb närvitüvi närviotstega ning ühtki liikumist ei võiks me kehas sündida, kui mitte nii lihaskava, kui ka samuti serratulevad närvihaarud terved ei ole. Me tunneme ka märke, mis halvavad üksi närve (liikumapanevat närvide võimet, jõudu halvab indiaanlaste mürk curaré, kuna närvide valu jne. tundelikkust mürk kokain surmab), ning edasi märke, mis just lihaskoele eriliselt mõjuvad (veratrin jne.). Üldse liikumisvõimest inimkehas rääkides peaksime arvestama mitte üksi lihastega, ega neisse tulevate

erkudega üksinda, vaid ka nii lihaste kui nende erkude (mis jälle peaaugust ja seljaüdist omalt poolt ärarippuvad) kooskõlastatud tegevusega, nende nii öelda koordineeritud töö tegemisega ja avaldustega. Nii siis ei ole õige, kui väsimusest rääkides lihaskavas väsimusest väsimusest tavalisest eraldame. Närv väsib sarnasena ise ka, lisame praegu siinkohal ülalnimetatule juurde, et vaade närvi „väsimatuse“ peale osutub ekslikult. Lihaste ja erkude kui niisuguste eriväsimusest võib ainult siis rääkida, kui neid elavast kehast eraldame (katsed konnade jne. juures). Sellega teevad teadusemehed tegemist, siin sellest rääkida, viiks aga meid pisut eemale. Siiski tähendame niipalju, et teadusliste uurimustega on kindlaks tehtud, et korduvate nõrgemate ärrituste tagajärjel väsib lihas kiiremini, kui temasse tulevad närviotsad; tugevamate ja korduvate ärrituste tagajärjel väsib närv aga kiiremini lihas.

Läheme tavalise elu juurde, kus meil erilist tahtet ei ole teadusele omase täpsusega vahet teha lihaste, ergukava jne. väsimuste üksikavalduste, vormide vahel. Kui ütleme: inimene on väsinud, siis teab igaüks meist, mida see tähendab ja tegelikult ei saa teaduski mitte

siin kõik need kohad ära näidata, kus ja kui suurel hulgal väsimus teataval üksikjuhusel inimkehas end avaldama on hakanud. Puruväsinud olla — tähendab ülelilgse töö jne. tagajärjel keha üldmürgitust ning sellele peab järgnema siin „töö-vaheaeg“ ehk nagu me viimast veel nimetame — puhkus.

Mis on uni? Kas see on tingitud väsimusest? Üks magab, tõsi küll, rohkem, teine vähem. Harjumus, iseloom, töötahe, töötamishulk, ülepingutus, üldine närvikavoline seisukord (närvinõrgad — neurasteenikud jne.) — kõik need õigustavad siin puhkeaja ja une vajadust, selle ilmutust kord varem, teinekord hiljem.

1905. aastal ilmus väljamaal (mitte tookordses Venes) vene õpetlase professor Sikorski sulest töö „Üldine psühkoloogia (hingeteadus).“ Siin käsitab ta ka muuseas töötamise tervishoidu. Ta räägib kõigepealt kolmest punktist töö tervishoius:

- 1) tööga peab harjuma,
- 2) töötada võib kõige suurema vaimustusega, innuga,
- 3) tööga võib end ära väsitada, ülepingutada.

1—2 aastat läheb tarvis inimesel, räägib sama silmapaistev õpetlane, kui ta mõne tööga täielikult ära harjub, see tema südame asjaks saab (see oleks n. n. I faas töö tervishoius).

On inimene tööga harjunud, siis peab ta juba katsuma seda kõige suurema innuga teha, armastama oma tööd: inimene langeb siin teise faasi, mis kannaks prof. Sikorski järele nime: vaimustuse faas töö tervishoius (s. o. II faas).

Nüüd tähendab sama õpetlane edasi, et tarvis on katsuda (ses töötamise faasis olles) siinjuures seda kättevõidetud vaimustust töö vastu mitte uuesti enese käest ära anda. Vaimlist tööd tegijad peavad vähemalt mitte rohkem vahet oma järjekindlas töötamises tegema kui 48—70 tunnini, s. o. 2—3 päeva. On sarnane tööline rohkem kui 3 päeva ilma ühegi harjutud tööta, siis langeb ta tagasi I faasi (harjutamisfaasi) ning peab jälle pärast seda end mõnda aega pingutama enne kui II (vaimustus-) faasi tagasi jõuab. Nii siis on õpetlastele alaline töötamine, väga väikeste vaheaegadega otse möödapääsemata.

Kolmas faas oleks väsimuse faas. Töötamisega võib väsimuseni jõuda, see on tervisele kui ka tööle kahjulik. Sinna katsuda jõuda tähendaks enese teadlikult mürgitamist. Muidugi olgu siia juurde kohe tähendatud, et mõnel vanal kogenud õpetlasel, ka töölisel on tugevam „vaimline jõud“ enese vaimustuse järgus, faasis kauemini ülalhoidmiseks, kuid keskmiselt on see aeg sarnane ülalnimetatule.

Nii siis vähem vaheaegasid, rohkem tervishoidliselt õigustatud tööd!

Vaatleme väsimusküsimuse keemiat ja füüsikat.

Kõigepealt tekkivad lihaskudedes jne. töötajajärjena kõige mitmesugusemad lagunemisained, nagu näiteks masinas kõiksugused gaasid, aaurud jne. Nende lagunemisainete hulka, mis inimest väsimuseni viivad, kuuluvad:

- 1) piimahape,
- 2) süsihappugaas,
- 3) glitseriin — fosforhape, kreatin ja nii edasi.

Väsimuse raskust võiks vähendada (peale puhkeaja andmist, kui see iga-kord aitab), järgmiselt:

- 1) kehasse keedusoola pritsimisega (0,9% NaCl keha temperatuuri juures),
- 2) värsket hapnikurikka tuiksoone vere ülevalamisega puhanult, tervelt inimeselt surmani väsinule inimesele, loomale. Harilikult tehakse seda üksinda loomade juures ja ainult katseteks. Kui aga väsinud looma pudrukshõõrutud lihaste vedeliku tervele kehasse pritsida, siis väsib ka terve loom, samuti võib väsimust esile kutsuda, kui kehasse pritsida piimahapet, fosforhape soolaid (kalium jne.) jne., sõnaga neid aineid, mis väsimuse tagajärjel inimesel ja loomal kehas (lihastes jne.) tekkivad. Ka nõrk soolalahu sissepritsituna mõjub kosutavalt, väsimust eemale peletades, neutraalseks ehk kergelt lehelisteks tehes väsinud kudesid, mis väsimuse tagajärjel omandanud hapu reaktsiooni.

Väsimuse ilmsiktuleku ajal hakkab keha just vähem soojust valmistama (produtseerima), ta katsub kõik oma järelejäädud jõudu eesrinnas just liikumisenergia peale juhtida (ta töötab ülepingutusega, suhteliselt kasulikumalt, kui mitteväsinud lihased), kuid seda ei suuda ta mitte kaua, tekkivad rikked lihasergukavalises koostöös — orga-

nism annab alla. Kui väsinud looma verd hapnikurikka verega seejärele küllastada, rikastada, siis hakkavad lagunema kehasse kogunud väsimusained (piimahape jne.). Masseurimine aitab kaasa ka väsimusainete kiiremale väljajamisele kehast, mida sportlased ka hästi teavad.

Kas on võimalik inimese juures väsimust peale tavaliselt silmaga nähtavate tundemärkide ja isikliste kaebuste kindlaks määrata? Kuidas ja missuguste aparaatidega tehakse seda?

Selleks on mitmesugused aparaadid olemas. Lihtsam ehk oleks dünamomeeter (peopesas pigistada), siis tuleks nimetada myograafi, mis lihaste kokkutõmbeid (kõvemaid ehk nõrgemaid muskliste kokkukiskumisi) keerleva, ümberkäiva karuselli (pöörkiige) moodu trumlile (mis tahmaga kokkutehtud paberiga kaetud) tsirkliga üles kirjutab. On kokkutõmme kõvem, kirjutab tsirkel tahmasele ümberkäivale trumlile suuremad kriipsud (üles-alla), on kokkutõmme väiksem, siis vähemad kriipsud.

Edasi nimetaksin siin n. n. ergograafi, mis sõrmede jne. jõudu järjekindlate harjutuste (sõrm peab ergograafile kinnitatud olles üles tõmbama teatavat raskust) tagajärjena üles märgib. Mida rohkem väsib sõrmelihas, seda vähem suudab ta pommi üles viinata ja seda väiksem ka see joon keerleval tahmasel trumlil, kuhu tsirkel sõrme ülestõmbeid mekaaniliselt üles märgib. Siis nimetaksin veel lihaste sitkust ja vedrutavust määravat apa-

raati, mida Berliini ja teistes paremates väljamaa kõrgemates kehaliku kasvatuses õppeasutustes tarvitatakse. Nagu juba etteaimata võib, on mitteväsinud lihased vedrutavad, väsinud lihased aga rohkem „taina“-pehmed. Aparaat on seks mitmesuguseid, nimetan siin kõige lihtsama. Selle aparaadi ehitus kujutab enesest ühte nummertega kuni 100 (%) gradueeritud (äramärgitud) läbipaistvat peenet klaastoru. See toru asetatakse, pärast seda kui sportlane end lauale heidab, näiteks sääremarja lihasele (teatavale kindlale kohale). Nüüd lastakse üht väikest raskust — terakest toru ülemiselt osast allolevale lihasele langeda. Tera kukkus maha ja hüppab see järele uuesti üles. Seda tagasihüppamise kõrgust jälgitakse: väljapuhanul hüppab ta kõrgema numbriini (nummer 100 on kõige kõrgemal), väsinud samal isikul vähem, puruväsinul hästi vähem, — lihased on sarnasel inimesel kui tainas.

On veel mõningaid eriaparaate, mis väsimuse suurust jne. määravad, kuid sellest rääkimine viiks meid kaugele.

Lõpuks olgu siinkohal veel ühele nähtusele tähelepanu pööratud, s. o. — kui inimene tahab tööd pikemat aega teha, siis osutuvad selleks suurema tähtsusega korralik uni ja üldse korralik eluviis.

Tervishoidliselt halvad olud (korter, töökojad, kantseleid jne.) kiirendavad ka väsimuse tulekut.

See oleks siis lühidalt väsimuse kohta, millel niisuur tähtsüs inimelus, tema töös ja igapäevastes muredes.

Sotsiaalkindlustus.

L. Johanson.

III.

Sunduslik kindlustamine.

Juba 1796. a. ilmus õpetlase John Vankouveri sulest raamat „Vaesuse põhjuste ja tagajärgede uurimused“, milles üksikasjalisemalt põhjendatakse sunduslikku kindlustamist erilistes hoiukasades, kuhu maksaksid ka töösturid oma teenistuses seisvate tööliste palgast liikmemaksu, millest siis toetust

antaks ravimiseks, surma korral, vanaduse ja töövõimetuse päevil, leskedele, vaestele lastele ja töötaoleku all kannatajatele. Terve rida silmapaistvaid õpetlasi kaitsesid sarnast toetuskorraldust, kuid seadusandluses valitses kuni XIX aastasaja alguseni vaade, et riik ei tohi töö ja kapitali vahekorrasse segada oma sundnormidega. Kapitalistliku korra arenedes tuli see vaade kõrvale

heita. Tööliste, eriti alaealiste eksploa-
teerimine võttis nii hirmsa kuju, et töö-
kaitse sai paratamatuks: 22. juunil 1802.
aastal anti Inglismaal, kus tööstus kõige
enam arenas, esimene töökaitse seadus,
mille järgi puuvilla, villa ja karvade
tööstustes, kus vähemalt 20 töölisi ja
3 õpilast, õpilaste töö piirati 12 tunniga
päevas ja nendel keelati öötöö. Tol ajal
sunniti isegi 6—8 aastaseid lapsi tööle
15—16 tundi päevas. Sest ajast peale
just elutarviduste surve hakkas töö-
kaitse kiirelt arenema nii Inglismaal kui
ka teistes Euroopa riikides. Riigivõimu
korraldusi kapitali ja töö vahekorra
määramiseks hakati pidama ikka enam
ja enam tarvilikuks, et vähendada sot-
siaalset viletsust. Võites iganenud vaa-
teid, nõudis omale järjest rohkem elu-
õigust ka sundusliku kindlustamise idee,
kuigi sellest mööda püüti puigelda va-
batahtliku kindlustamise toetamise läbi.

Algvormiks sunduslikule olid **fakul-
tatiivsed-sunduslikud haigekassad**, mil-
lele alus pandi 1845. a. Preisimaal töös-
tuse seadusega, millega kohalikule oma-
valitsusele õigus anti töölisi arvata hai-
gekassa liikmeks ja töösturite peale
kindlustusmaks panna.

1854. a. anti Preisimaal ja Austrias
välja mäetöölise kindlustamise seadus,
1868. a. — Belgias, 1881. a. Prantsus-
maal merimeeste, 1861. a. Venemaal
riigi mäetööstuse kohta, siin ellu kutsu-
des **abiandmise ühisusi**.

Sunduslik kindlustamine teostati laie-
mate tööliskade kohta kõige esmalt
õnnetusjuhtude suhtes, kus alguses sea-
dus töölisele õiguse annab töövigastuse
korral kapitalistilt tasu nõuda. Kohtu-
protsessides saab ajajooksul kutse-
risk kindla mõiste. Palgates töölisi
teatud tööle, mis hädaohtlik, ettevõtja
asetab ta hädaohtu, mis kutsega seotud,
mispärast ka see õigustatud on, kui
töölise vigastuse korral ettevõtja ma-
terjaalselt vastutavaks tehtakse. Siit
on pärit ka seadusenormid, **millega ette-
võtja tööõnnetuste puhul vastutama
peab**. Selle põhimõtte tunnustamine
seadusandluses on suuremaks tõuke-
jõuks sotsiaalkindlustuse arengus.

Esimene laiema ulatusega seadus
ettevõtja vastutuse kohta anti Saksa-
maal 1871. a., sellejärgi Schveitsis 1881.
a., Inglismaal 1897. a., Prantsusmaal
1898. a., Venemaal 2. juunil 1903. a.,

mille järgi vabriku- ja mäetööstuses
ettevõtte valdajad on kohustatud tasu-
ma töölisele kahjud, kui kehalise vigas-
tuse tagajärjel töövõimetus kestab üle
3 päeva ja vigastus saadi ettevõtte töös
või selle töö tagajärjel. Surma korral
oli tasu õigus vigastatu perekonnaliigetel.
Neist kohustustest vabanes ette-
võtte valdaja ainult siis, kui vigastuse
põhjuseks oli töölise enese kuritahtlus,
jäme ettevaatamatus, mis polnud põh-
justatud valmistuse tingimustest ja
olukorrast.

Ühes vastufuse panemisega ettevõ-
tete valdajale, hakkasid viimased oma
töölisi vabatahtlikult kindlustama era-
seltsides, või jälle asutasid selleks
vastastikku kindlustuseltsid. See oli
suur samm edasi.

Ühes kapitalistliku korra arenemi-
suga on järjest kasvanud ka töölisliiku-
mine. Töölised üksmeelselt on nõud-
nud oma olukorra parandamist, omale
töökaitse- ja kindlustusseadusi. Neid
nõudmisi on nad toetanud ühisel jõul.
Võitlus kapitali ja tööliste vahel, võitlus
klasside vahel läheb tugevamaks, võttes
järjest teravama kuju. See on sundinud
riigimehi otsima vahendeid, kuidas seda
teravust ja vastolusid vähendada. See
oli ka põhjuseks, miks Saksa raud-
kantsler Bismarck sotsiaalseadusi tarvi-
likuks pidas. 1880. a. esitas ta Saksa
riigipäevale õnnetusjuhtude vastu kind-
lustamise seaduse, mis aga veel vastu-
võtmist ei leidnud. 15. juunil 1883. a.
võttis riigipäev vastu haiguste vastu
kindlustamise seaduse ja 6. juunil 1884.
a. õnnetuste vastu kindlustamise sea-
duse, ning juba 22. juunil 1889. a. vana-
duse ja invaliidsuse vastu kindlustamise
seaduse. Need seadused olid saanud
paratamatuks, neid põhjustasid kapita-
listliku korra iseloom ja areng, surus
esile klassivõitlus, viis maksvusele töö-
lisliikumine.

Saksa riigile järgnesid teised: Aust-
ria, kes pani maksma kindlustusseadu-
se õnnetuste vastu 1887. a. ja haiguste
vastu 1888. a., siis õnnetusjuhtude vastu
Norra 1894. a., Soome 1895. a., Rootsi
1898. a., Hispaania 1900. a., Hollandi ja
Belgia 1901. a., Venemaa 1912. a. nii
õnnetusjuhtude, kui ka haiguste vastu
kindlustamise seadused.

Üks riik teise järele kindlustab palga-
töölised ja -teenijad haiguse, kutsehai-

guste, töövõimetus ja vanaduse vastu, kindlustab ka lesed ja vaesed lapsed, samuti töölised ja teenijad tööpuuduse vastu. Kindlustusevõrk üle Euroopa tiheneb, oma alla võttes ikka enam inimesi.

Alguses kuulus sotsiaalse kindlustuse alla vaid mõni kitsam kategooria töölisi, siis tööstustöölised, selle järgi väikeettevõtete, käsitööettevõtete, liikumise, äri- ja kontoriteenijad ja -töölised, põllutöölised, majateenijad, kuni ta raamidesse on mahutatud terve proletariaat.

Kiiresti areneb sotsiaalkindlustus ka alade järgi: alguses õnnetus- ja haiguskindlustus, siis vanaduse ja invaliidsuse, tööpuuduse vastu ja teised kindlustusalad. Ka toetuse korralduse ja suuruse poolest edeneb ta, samuti oma sisemise korralduse suhtes, demokratiseerides kindlustusasutuste juhtimist. On jõutud mõnes riigis kassaosaliste täieliku omavalitsuseni haigekassades.

Viimasel ajal on sotsiaalkindlustuse ulatus hakanud tungima ka üle üksikute riikide piiride: sõlmitakse rahvusvahelisi lepinguid sotsiaalse kindlustuse teostamiseks. Ka süsteemilt muutub sotsiaalkindlustus: alguses teostati seda peamiselt kindlustatu enese kulul, selle järgi pandi kohustused ettevõtte valdajale, siis riigile, kuni lõpuks jõuti pensionisüsteemi, mille järgi kindlustatu vabaneb materiaalsest kohustusest ja omab ilma maksudeta pensioniõiguse.

Kindlustusmaksude kaotamine, kindlustamine pensionisüsteemi alusel, on eesmärk, kuhu poole püüab sotsiaalkindlustus.

See ühiskonna liige, kes praeguses kapitalistlikus korras vajab eluülespidamist sel ajal, kus ta enam tööd ei saa teha, peab toetust saama mitte sellepärast, et ta mõne kassa või asutuse liige on, vaid just sellepärast, et ta selle ühiskonna liige on, toetust vajab ja tal õigus selle saamiseks on.

Väljaarendatud pensionisüsteemi juures kaotab sotsiaalkindlustus oma senise iseloomu. Kindlustamine ise võtab üleriiklise ilme ja teostatakse riigi poolt, nagu seda leiame Inglismaal ja Taanis. Alguses leiab pensionisüsteem käsitamist vanade ja invaliidide kindlustamises, siis tööpuuduse vastu ja lõpuks ka haiguse ja vigastuse vastu kindlustami-

ses, kuni jõutakse kõigil aladel riigi pensionini.

Sotsiaalse kindlustuse sihtjoon on: ikka enam kaitsta ja alalhoida töölisklassi elu tasapinda puuduse päevil.

Sotsiaalse kindlustuse arenemise eesmärk on:

1) ta peab andma kindlustust kõigil puuduse juhtudel;

2) ta peab olema üldine, mille alla kuuluvad kõik kodanikud, kelle eluülespidamine pole kindlustatud;

3) ta peab olema pensioniline, kus kindlustatu peal ei lasu maksud, vaid pensionid kaetakse riigi summadest;

4) ta peab olema riikline.

Täielik sotsiaalkindlustus — proletariaadi lähem eesmärk.

Täielik sotsiaalkindlustus on seni teostatud ainult üksikutes riikides. Täielik sotsiaalkindlustus on teostatud, kui ta alla kuuluvad kõik proletaarlased, omades toetuse ehk pensioni õiguse kõigiks juhtudeks, kus ei suuda või ei saa töö läbi omale eluülespidamist muretseda. Need juhud on: haiguse, raseduse, sünnitamise ning töötaoleku aeg, mis põhjustavad toetuse maksmist, vigastus, töövõimetus ja vanadus — mis põhjustavad pensioni maksmist, ühes surma korral selle õiguse omakstele jätmisega.

Missugused kulud on sellega ühenduses, kuidas neid jaotada?

Kindlustusmaksude suhtes on peetud teoreetikute poolt õigeaks, kui sellest tasuksid pool ettevõtete valdajad, teise poole riik ja kogukond.

Tarviliku kindlustuse võimaldamiseks arvatakse küllaldaseks, kui kindlustusfondi maksetakse, tööliste palkadega arvestades:

haiguste vastu kindlustamiseks	7%
õnnetuste „	2%
töövõimetus „	4%
vanaduse „	5%
emade „	1%
emade ja vaestelaste „	3%
tööpuuduse „	5%

Kokku 27%

Kindlustuskulud olenevad aga iga üksiku riigi majanduslisest ja sotsiaalsest seisukorrast. Mida madalamad palgad, seda suurem peab kindlustusmaks olema, mida halvemad toidutin-

ginised, seda enam kulub haiguse korral toetuse maksmiseks, vigastuste, töövõimetuse ja vanaduse pensionideks, mida viletsamad majanduslised olud, seda suurem tööpuudus ja toetusõigusliste hulk.

Kindlustusmaksude arvestamisel peavad aluseks olema vastava riigi statistilised andmed ja olud.

Kindlustusmaksud ei käi üle jõu, nende varal suudetakse hoida inimeste tervist ja elu, millel on väärtus. Kindlustuskulud tasuvad endid rahva majanduslikes, sotsiaalses ja vaimlises elus võrratult.

Mis teeb sotsiaalkindlustus?

Sotsiaalkindlustus annab kodanikule juba sündides õiguse toetusele puuduse päevil. Ta ei tarvitse karta nälgida haiguse, töövõimetuse ja vanaduse päevil. Ta ei tarvitse alandada ennast kerjamisega, kätt almuse järele sirutades: tal on õigus pensioni saada ühiskonnalt. Lapsed, kes perekonnatoitja surma korral järele jäävad, ei tarvitse nälgida, vaid neist kasvatatakse vaimliselt ja ihuliselt terved inimesed, kõlbulikud ühiskonna liikmed.

Sünnitaja leiab ühiskonna poolt toetust sel ajal, kus ta valudes annab sellele uue liikme, keda ta ei tarvita jätta saatuse hoolde.

Tööpuudus, kapitalistliku korra luupainaja, ei suuda hävitada töölise ja ta perekonnaelu...

Seda teeb sotsiaalkindlustus, täielik ja igakülgne, sotsiaalne kindlustus, mille teostamisele on asunud pea kõigis kultuuririikides.

Inimesel, ka sellel inimesel, kes oma tööjõudu müüb, et toita ennast ja oma perekonda, on samuti õigus elutarvete kui õhu ja valguse peale.

Elada ilma elutarvete rahuldamiseta ei saa, samuti kui õhuta ja valguseta see võimatu on.

Sotsiaalkindlustus peab tagama proletarilasele praeguses ühiskonnas tarvilikka elutarbeid juhtudel, kus ta neid tööjõu müügi läbi ei saa omandada.

Täieliku sotsiaalkindlustuse teostamine on nõue, mille eest võitleb proletariaat, nõue, mida paratamatult tuleb täita.

Uue haiguskindlustusseaduse ümber.

H. Soilts.

Et meil praegu maksev haiguskindlustuse seadus, mis päritud vene ajast, tegelikule elule ja meie oludele ei vasta, on ammugi tõsiasi saanud, kuid seni selle asemele uut saadud ei ole.

Uusi kavaseid on olnud nii mitmed, mõni neist on isegi riigikoguni pääsenud, aga sinna jäid nad kalevi alla.

Nüüd on töö-hoolekandeministeeriumi poolt jällegi välja töötatud uus haiguskindlustusseaduse eelnõu, milline, nagu mõjuvatel ringkondadest kuulda, isegi seaduseks saavat.

Seaduse eelnõus on kinnitusala palju laialisem ettenähtud, nii kuuluksid sundusliku kinnituse alla kõik töölised ja ametnikud kõigi tööstuste alal, väljaarvatud põllutöölised, riigi ja omavalitsuse teenijad, kaugesõidu laevade meeskonnad ja isikud, kelle aastane sissetulek üle 3000 krooni. Ette on nähtud isegi vabatahtlik kinnitamine. Arstiabi andmise võimalused on võrdlemisi laia-

ulatuslikeks jäetud. Haiguse abirahasid võib maksta 52 nädala jooksul (praegu 26 näd.), sünnitusabiraha naisliigetele neli nädalat enne ja kuus nädalat peale sünnitamisest (praegu 2 enne ja 4 peale sünnit.). Abirahasid võib määrata 60 protsendist kuni terve päevapalga suuruseni. Perekonnaliikmete koosseis, kellele haigekassa arstiabi võib korraldada, on ettenähtud väga laialine.

Kõige nende laiendamise võimaluste juures on aga kassade sissetulek endiseks jäetud. Liikmemaks on 6% kassaliikme teenistusest, ja seda kinnituskassadele maksaksid: kassaliikmed — $\frac{1}{2}$ ja ettevõtjad $\frac{2}{3}$. Sellejuures on haigekassadele ainsaks soodustuseks see, et kassa liikmemaks üksiku kassaliikme pealt ei võiks olla alla 10 senti päevas, kuid selle asemel oleks kõik suurema palga saajad, s. o. need, kelle kuuteenistus üle 250 krooni ulatab, haigekassa alt välja jäetud. Seega oleks sissetulek endine ja eelnõus ette-

nähtud laiaulatusline arstiabi oleks ainult ilus lubadus.

Eelnõus on ettenähtud ka haigekassade ja kinnitusühisuste wahekordade selgitamine. § 20. on selge sõnaga öeldud, et õnnetusjuhtumise puhul vigasaanutele maksab abiraha ja korraldab arstiabi haigekassa, kuid kinnitusühisus on kohustatud need kulud haigekassadele tagasi maksuma.

Haigekassade juhtimiseks on ettenähtud haigekassade autonoomia ära kaotamine. Haigekassa juhatus, kui ka peakoosoleku liikmed-volinikud oleks valitud kolme aasta peale ja neis on ettenähtud $\frac{2}{3}$ kassaliikmete ja $\frac{1}{3}$ ettevõtjate esitajaid. Revisjonikomisjonis oleks aga ümberpöörduvalt — $\frac{2}{3}$ kassaliikmete ja $\frac{1}{3}$ ettevõtjate esitajaid.

Sellest, kuipalju muudatused haigekassade tegevusele kasulikud või kahjulikud, räägime edaspidi.

Ühes seaduse eelnõuga hakkavad liikuma ka sellele paranduste tegijad.

Nii on jällegi päevakorraks kerkinud ametnikkude haigekassade küsimus. Samuti leidsime ajalehtedest, et ka oma haigekassade asutamist soovib piirituse- ja piimatööstustele ühistegelise liit. Ka Eesti arstide liit on sellekohase märgukirjaga töö-hoolekandeministeeriumi poole pööranud, et uue haiguskinnituse seaduse elluviimisel ka nende huvisid unustada ei tohi. Ametnikkude erihaigekassast on „Töö ja Tervises“ varemgi sõna võetud, kus selgus, et nende erikassa avamine millegagi põhjustatud ei ole. Kui lubada oma haigekassa ametnikkudele, miks peaks seda siis keelama teistele enam-vähem kõrgemapalgalistele ja kvalifitseeritud töölistele, sest ka nemad leiavad, et ühine haigekassa lihttööliste ja madala palgasaajatega neile sobiv ei ole, ja selle tagajärg — haigekassasid oleks, kui võrtspoodisid — iga tänava nurga peal.

Ühistegelise liidu poolt ettetoodud põhjendus meiereide ja piiritusvabrikute haigekassa asutamiseks, on koguni nõrk. Öeldakse, et ühismeiereid ja piiritusvabrikud on maakondades laiali ja selletõttu ühise haigekassaga läbikäimine väga raske. Kui aga meiereide ja piiritusvabrikute tarvis oma erihaigekassa asutatakse, siis on läbikäimine haigekassaga veel palju ras-

kem, sest ühised haigekassad, kellele arstiabi andmine korraldatud peaaegu üle maa, on arstiabi saamise poolest palju enam kättesaadavamad. Või on ehk Ühistegelisel Liidul kavatsus iga meierei ja piiritusvabriku juure haigekassa asutada?!

Arstide Liidu märgukirjas töö-hoolekandeministeeriumile seatakse ülesse kolm nõudmist: 1) haigekassa liikmetel olgu vaba arstivalik, 2) haigekassa juhatuses peab olema hääleõigusline arstide esindaja ja 3) arstide tasu alamäär olgu kindlaks määratud.

Vaba arstivaliku vastu ei saa midagi olla ja on isegi pooldatav, kuid vabaarstivalik piiramata kujul oleks täiesti võimata. Vaba arstivaliku küsimusest on arstid, nagu märgukirjast näha võib, eestkätt just huvitatud enda teenistuse huvides, sest on õige, et meil eriti just suuremates linnades valitseb arstide üleproduktioon ja sel puhul, kui mitte kõik arstid haigekassa teenistuses ei seisaks, jääksid mitmedki vähese teenistusega. Loomulik on, et haigekassad kõiki arste ülespidada ei suuda ja sellepärast peavad nad jääma piiratud arstivaliku juure, sest haigekassad ei saa oma otsekoheste ülesannete, s. o. kassaosalistele arstiabi korraldamise juurest, arstidele teenistuseandmise peale üle minna.

Haigekassade juhtimine peab olema kassaliikmete enda käes, sest nemad ise tunnevad oma puudusi ja hädasid kõige paremini. Mis tarvidust oleks selle järele, et arstide esindaja haigekassa juhatuseliige oleks?! Kas tema paremini haigekassa sissetulekuid tõsta ja väljaminekuid vähendada suudaks? Sugugi mitte. Igalt poolt on selle vastu vaieldud ja ka ministeeriumist selatatud, et soovitatav ei ole, kui haigekassa teenija on ühtlasi haigekassa juhatuse liige. Kuidas saab seda olla siis arst, kes samuti teenija seisukohal ja haigekassa tegevuses ja juhtimises esijoonel seab arstide huvid.

Sama põhjendamata, kui eelmised nõudmisedki, on ka see, et arstide tasu alamäär saaks kindlaks määratud.

Haigekassade väljaminekute määrad on juba seadusega kindlaks määratud, sealjuures ka summa, mida võib maksta arstidele, sest ei ole võimalik, et

eriti just arstide kohta oleks kindlaksmääratud nende tasu alammäär, kuna muude kulude ja abirahade kohta ainult ülemmäär, eriti just perekondade kohta maksew on. Samuti ei ole haigekassade aastane sissetulek mingisuguse alammääraga kindlustatud, ja arstide tasu suurus võib olla mitte suurem kui haigekassa sissetulekud ilma muude

abirahade ja arstiabi kärpimiseta seda võimaldavad.

Tallinna Ühises Haigekassas hiljuti olnud arstide streik ja selle põhjused annavad väga kujuka pildi selle üle, et arstid oma tasu alammäära jõuga maksma tahavad panna, sellepeale vaatamata, kas haigekassa aineeline külg seda lubab või ei.

Kohtla-Järve põlevkivikaevanduse haigekassa tegevuse ülevaade 1. nov. 1922 — 2. okt. 1928.

A. Jänes.

21. aug. 1922. a. viibis Kohtla-Järve põlevkivi kaevanduses 3. jaoskonna töökaitse komissar oma haigekassa asutamise asjus, sest Riigi Põlevkivi Tööstus oli sellekohase seadusega erettevõtete alale üle viidud ja tööliste arv kaevanduses sedavõrd suur, et haigekassa ellukutsumist võimaldas. Töökaitse komissar otsustas 28. aug. 1922. a. kokku kutsuda tööliste üldkoosoleku haigekassa põhijoonte ja ülesannetega tutvustamiseks. Määratud ajaks olid töolistest ainult mõned üksikud koosolekule ilmunud, mispärast koosolek seekord ka pidamata jäi. Ainult 29. sept. saadi mõne agarama tööliste kaasabil üldkoosolek kokku, kus töökaitse komissari ettepanek oma haigekassa asutamise asjus sooja poolehoidu leidis, sest olid ju senini ettevõtte poolt antaval arstiabil ja rahalisel toetusel suured puudused, mida parandada loodeti. Koosolekul valiti 5-liikmeline eeltööde komisjon, kellele ülesandeks tehti haigekassat kiires korras ellu kutsuda.

Asuti kibedasti tööle. Koguti enim tegutsenud haigekassadelt juhtnõore ja põhikirju, et nende järele oma põhikiri välja töötada, seda kinnitada ja tegevust alustada. Kokkuseatud põhikiri leidis vastava asutuse poolt kinnitamist ja kassa võis oma tegevust alata 1. nov. 1922. a.

Et vormilist volikogu, korralduste ja määruste andjat, niipea valida ei saadud, tegi eeltööde komisjon kaevanduse juhatusetele ettepaneku liikmemaksuks tööliste teenistusest võtta 2%, kuna sama osa juure maksaks ka ette-

võte. Sellega oldi nõus. Eeltööde komisjoni otsused leidsid kõik pärast volikogu poolt kinnitamist.

Et eeltööde komisjonil mingisuguseid summasid hädatarviliste kantselei ja valimismaterjali muretsemiseks ei olnud, otsustati raha saamiseks kaevanduse juhatusete poole pöörata. Viimase poolt tuldi vastu ja anti 5000 margaline avans, kuid eeltööde komisjoni liigete isiklikul vastutusel. Ei olnud vist usku haigekassasse! Lühikese aja järele oli valitud ka põhikirjaga ettenähtud 30-liikmeline volikogu, kes omalt poolt 5-liikmelise juhatusete ja 3-liikmelise rev. kom. ametisse seadis.

Suurematest raskustest näis nagu üle saadud olevat, kuid noorel, alles tekkinud asutusel, ei kadunud sellega omad sünnitusvalud. Ei oldud ju asjaga vilutud ning tihti tuli ette küll naljakaid, küll kurbe juhtumisi, mis aga kõik töökaitse komissari nõu ja kaasabiga likvideeriti. Näiteks olgu järgmine juhtumine: ei saadud hästi aru, kas abirahade maksmise ülevõtmisega ka tööliste arstimine kassale kuulub või ei. Arutati nii ja teisiti ning ühel ilusal päeval otsustati kaevanduse haigemaja üle võtta, kuid et niisugusel juhtumisel ettevõtte veel 2% juure maksma peaks ja kuidas seda seaduslikult läbi viia, jäi suure rutuga kahe silma vahele. Asuti kaevanduse haigemajja, osteti toitu, keeduabinõud ja asi paistis korras olevat, kuid imelikuna paistis, et kaevanduse juhatus tol korral end vahele ei seganud, vaid laskis kõike heatahtlikult sündida, kas ka

mitteteadmise tõttu või kassa tegelaste oskuse ja agaruse proovimiseks.

Mõne päeva pärast selgus asjaolu ja oh seda häda siis! Kuid omapäraselt ülevõetud haigemajaga seotud kulud tasuti kõik pärast ettevõtte poolt. Kassaliigete arstimine jäigi ülevõtmata ja on seda ka praegugi, silmaspidades kohalikke olusid, kus see kassale majanduslikelt kui ka arstiabi korraldamise mõttes soodne ei ole.

Kassaosaliste arvu kui ka tulude poolest on kassa alatasa suurenenud, väljaarvatud 1927. a., kus suurt tagasiminekut näeme.

Näiteks olgu alljärgnevad arvud kassaliigete arvu ja sissetulekute üle aastate järele:

1922. a. kassal.	753,	sisset. Kr.	2179.53
1923. „ „	1172 „ „		24094.65
1924. „ „	1152 „ „		26007.70
1925. „ „	1225 „ „		28997.32
1926. „ „	1573 „ „		44223.89
1927. „ „	1197 „ „		32954.55
1928. „ „	1309 9 kuuga „		30000.00

Alg-aastatel oldi abiandmisega võrdlemisi tagasihoidlik, et koguda tagavarakapitali igasugu ootamatustest ülesaamiseks (taudid jne.). 1. jaanuaril 1926. a. oli kassal tagavarakapitali kr. 15.940.26, missugune summa küllaldaseks arvata ja sellest ajast on abiandmine seadusega lubatud suuremate normideni viidud.

Praegu on haigekassal järgmised abiandmise normid maksvad:

Kassaliigetele:

a) haiguse puhul $\frac{3}{4}$ keskm. päevapalgast, kuid üksikutele haigemajas viibimise aja eest $\frac{1}{2}$ päevapalka seadusega ettenähtud aja jooksul;

b) sünnitamise puhul abiraha terve päevapalka suuruses 2 nädala jooksul enne ja 4 nädala jooksul pärast sünnitamist;

c) surma puhul 30-kordne keskmine päevapalk.

Peale selle tasutakse kassaliigetele arstimise abinõud (bandashid, kunstlikud kehaosad), missuguseid ei ole kohustatud väljaandma ettevõtte. Samuti tasutakse ka prillide hinnast kuni 4 kr. nõrga nägemise puhul.

Perekonnaliigetele:

a) haiguse puhul võimaldatakse täie-

line maksuta arstimine 6 kuu jooksul aastas igasugu ravitusasutustes;

b) sõidukulud kliinikutesse tasutakse kassa poolt;

c) arstirohud on maksuta, ka patenteeritud;

d) sünnitamise puhul, peale maksuta arstiabi ja rohtude, ühekordset toetusraha 20 kr.;

e) surma puhul kuni 1 a. . . 15 kr.

„ 10 „ . . . 20 „

üle 10 „ . . . 30 „

abikaasa surma puhul . . . 40 „

f) arstimise abinõud, nagu prillid, bandashid jne., on maksuta:

g) kassa poolt tasutakse ka igasuguste analüüside ja röntgeniseerimise kulud;

h) era-arstide tarvitamise puhul tasutakse päevase visiidi eest kuni kr. 2 ja öösiste visiitide eest kuni kr. 3. Lepingusolevate arstide juures on arstimine täiesti maksuta. Arsti sõidukulud haige juure tasutakse kassa poolt.

Hammaste arstimiseks on haigekassal oma kuupalgaline hambaarst. Peale selle on haigekassal lepingu vahelkord: 1 apteegi, 1 haigemaja, 2 arsti, 1 ämma- maanda, 1 õe ja 1 haigemaja teenijaga.

Lepingus olevad arstid saavad tasu kuupalga näol.

1927. a. avas haigekassa oma perekonnaliigetele Narva-Jõesuus suvekolonii, kus kosutust said 31 perekonnaliiget. Kolonii tagajärgedega võib täiesti rahul olla. Üks kasvandiku söögipäev tuli koloniis maksma 152 senti, sellest kulus söögiainete peale 82 senti, kuna ülejäänud osa suvilla üüri ja kolonii personaali palkade peale langeb.

Eelmise aasta eeskujul oli ka kassal tänavu N.-Jõesuus oma suvekolonii, kust suve jooksul läbi käis 20 kassaliiget á 2 nädalat, 29 perekonnaliiget á 1 kuu ja 3 perekonnaliiget á 2 kuud. Tagajärjed olid veelgi paremad kui 1927. aastal. Üks kasvandiku päev koloniis tuli maksma keskmiselt 1 kr. 56 s. Täiskasvanud (kassaliikme) päev 1 kr. 85 s., millest toidu peale kulus 1 kr. 20 s. ja muudeks kuludeks 65 s. Perekonnaliikme (lapse) söögipäev maksis 1 kr. 44 s. Sellest kulus söögi peale 82 senti ja muudeks kuludeks 62 senti.

Keskmiselt võttis iga kassaliige ko-

loniis veedetud 2 nädala jooksul juure 9,5 naela. Nendest kõige enam 1 kassaliige 16 $\frac{3}{4}$ naela ja kõigevähem 1 kassaliige — 1 nael.

Iga koloniis viibiv laps võttis kaalus ühe kuu jooksul juurde 4,1 naela, nendest üks 7 $\frac{3}{4}$ naela, kuna üks laps endise kaalu juurde jäi.

Koloniil oli tarvitada 13-toaline suvila, nii et ühes toas kõige enam 3 kasvandikku viibis. Kolonii teenistuses viibis 1 kolonii juhataja-kasvataja, 1 pereema ja 1 teenija. Kasvandikkude tervislike seisukorra järele valvasid kassa lepinguarst ja üks kohalik arst Narva-Jõesuus.

Kuueaastase tegevuse järele on kassa varandusline seis päris rahuloldavaks tõusnud, mis veelgi edukamalt tulevikus kassal oma ülesannete täitmisele lubab asuda.

Kassa varandusline seis 1. okt. s. a.:	
Sularaha kassas . . .	Kr. 1.411.12
Kahtlasi võlgasid . . .	„ 17.363.20
Hoiusummasid pangas . . .	„ 1.340.31
Vallasvara	„ 704.09
Ettevõttelt kinnituskasu	„ 4.270.00
Kinnitusühisuselt saada . . .	„ 2.317.89
Kokku Kr. 27.406.61	

Tööliskindlustus Nõukogude Venemaal.

L. Johanson.

Kuidas sotsiaalkindlustus on üksikutes maades teostatud, selle kohta avaldame edaspidi täielikuma ülevaate. Kõige laiemalt on sotsiaalkindlustus nii ulatuse kui ka alade järele teostatud Saksamaal, Inglismaal, Austrias, Poolas, Tšehhoslovakkias ja iseäranis Nõukogude Venemaal.

Vaatleme lühidalt sotsiaalkindlustust Nõukogude Venemaal, mis on eriti huvitav sellepärast, et siin ta teostamisel puuduvad poliitilised takistused, mis teistes riikides, kus kapitalistlik kord valitsemas, oma mõju ei jäta avaldamata. Nõukogude Venemaal on sotsiaalkindlustus täielikum kui teistes riikides.

Dekreediga 30. okt. 1917. a. pandi Nõukogude Venemaal maksma järgmised põhimõtted:

1) Kindlustamisele kuuluvad kõik palgatöölised, aga ka linna ja maa kehvikud.

2) Kindlustatakse kõigi töövõimaluste kaotamise vastu — haiguse, vigastuse, emakssaamise, invaliidsuse, vanaduse vastu, aga ka lesed, vaesed-lapsed ja töötaoleku all kannatajad.

3) Kõik kindlustuskulud kannavad ettevõtjad.

4) Toetust antakse vähemalt täispalga suuruses.

5) Kindlustusasutustes on osaliste täielik omavalitsus.

Dekreediga 22. dets. 1917. a. anti käsitöölisele õigus vabatahtlikuks kindlustamiseks, koondati haigekassad, tehti neile arstiabi korraldus sunduslikuks, haigusabirahad määrati terve tööpalka suuruseks, mida kindlustatu saab esimesest haiguspäevast kunni paranemiseni, sünnitusabiraha makseti 8 nädalat enne ja 8 nädalat peale sünnitamist, matuseabiraha 30-kordse päevapalka suuruses, ettevõttelt võetavaks haigekassamaksuks määrati 10% tööliste palgast. Kui sellest ei jätku, võib volinikkude koosolek seda maksu veelgi suurendada.

Tööpuuduse vastu kindlustamiseks asutati kohalikud kassad, kuhu ettevõtjad maksid 4% tööpalkast ja kust toetust anti neljandast töötaoleku päevast alates keskmise päevapalka suuruses.

Dekreediga 31. okt. 1918. a. viidi sotsiaalkindlustus uuele alusele: arstiabi, toetus rahas ja natuuras anti riigi eelarve korras määratud summadest, ilma et selleks oleks olnud erifondi.

Ettevõtjad tasusid oma maksud — riigikassasse. Toetus määrati kolmes liigis: 1) minimaalne — kohaliku palgataariifi väiksem määr, 2) normaalne — keskmine palk ja 3) kõrgem — suurem tariifimäär.

Pensionid määrati $\frac{1}{6}$ kuni täispalga suuruses vastavalt 15—60-protsendilisele tööjõu kaotusele.

Sünnitusabiraha anti 6—8 nädalat enne ja samapalju nädalaid peale sünnitamist, peale selle imetavale emale 7 kuu jooksul $\frac{1}{4}$ toetussummast ning ühekordselt 15-kordne päevatoetus. Töötatöölised said toetust alammäära suuruses.

Nii kestis 15. nov. 1921. a., kus algas uus majanduspoliitika, lühendatult — nep, mis tõi ka sotsiaalkindlustuse alal tähtsaid muudatusi, piiramist nii ulatuses kui ka toetusrahade suuruses ning põhjalikku uuendust organides: loodi uuesti sotsiaalkindlustuse kassad, pannes kindlustusmaksud ettevõtete, asutuste ja isikute peale, kes palgalisi peavad; ettevõtted jagati maksustamise suhtes nelja järku.

Maksud määrati järgmiselt: 1. järkus: haiguskindlustuseks jne. — 6%, invaliidide kindlustamiseks $3\frac{1}{4}\%$, tööpuuduse vastu kindlustamiseks — 2%, arstiabiks $4\frac{1}{2}\%$, kokku 16%.

4. järkus olid need maksud: haigusk. — 8%, invaliidisuse vastu — $5\frac{1}{2}\%$, tööpuuduse vastu — 2% ja arstiabiks — $6\frac{1}{2}\%$, kokku 22%.

Seda tariifi on hiljem muudetud, kuid üldiselt on ta samaks jäänud.

Loodi iga kindlustusala jaoks oma soomustatud fond: kohalikud, kubermangu ja üldine tagavarafond.

Kindlustusasutused kutsuti uuesti ellu: 1) sotsiaalkindlustuse keskvalitsus, 2) sotsiaalkindlustuse kubermangu valitsus, 3) sotsiaalkindlustuskassa.

Kassad on territoriaalsed, mitte vähema kui 2-verstalise raadiusega ja 2000 inimesega. Raudteelastele ja transporttööliselele asutati erikassad.

Kassasid valitsevad — komitee ja konverents. Toetusraha piirati; seda arvestati kahe viimase kuu teenistust jagades kalendripäevadele. Arstiabi andmiseks asutati raiooni ambulatooriumid. Isëranis pannakse rõhku just haigemajades, puhkekodudes jne. ravitsemisele.

Kokkuvõttes on Nõukogude Venemaal sotsiaalkindlustus teostatud järgmistel alustel:

Kindlustamisele kuuluvad kõik isikud, kes palgatööd teevad, kui nad töö-

tavad riiklikes ühiskondlikes, ühiste-gelistes, kontsessioonilistes, renditud või eraettevõtetes, asutustes, või majapidamistes, või eraisikute juures, vaata-mata töö iseloomule ja kestvusele, samuti palgamaksmise viisile.

Sotsiaalkindlustuse alad on: arstiabi korraldamine, toetusraha andmine ajutise tööjõu kaotuse korral (haigus, vigastus, karantiin, rasedus, sünnitamine, haige perekonna liikme eest hoolitsemine); lisatoetuse andmine lapse toitmiseks, varustamiseks, matmiseks; töötaoleku ajal toetamine; töövõime-tuse ajal toetamine; perekonnaliigete toetamine perekonnatoitja surma või teadmata kadumise korral.

Kindlustusmaksu määrab rahva-komissaride nõukogu tööpalga järgi. aluseks võttes ettevõtte töötingimuste hädaohtlikkust. Kindlustusmaksu ta-sub ettevõtte, asutus, peremees või isik. kes palgalist tööjõudu peab.

Toetus määratakse vastavalt palga-tariifile, kuid mitte väiksem kui tegelik tööpalk oli, ka ajutise töövõime kaotuse puhul kuni tervenemiseni. Sotsiaalkind-lustuse keskvalitsusele on õigus jäetud toetusraha vähendada kuni $\frac{2}{3}$ palga-tariifi määrani.

Sünnituse korral antakse liigetele ja naistele ühekordset toetust kuu kesk-mise palga suuruses ning 9 kuud ime-tusraha $\frac{1}{4}$ keskmise palga suuruses.

Matuseraha on kuu keskmise palga suurune.

Tööpuuduse korral antakse toetust mitte vähem kui $\frac{1}{6}$ keskmise palga suuruses, aega võib piirata 6 kuuga.

Invaliidi pensioni saavad need isi-kud, kes palgalises teenistuses kas vi-gastuse, haiguste või vanaduse taga-järjel töövõimetus on jäänud. Töö kestvuse, mis annab pensioni õiguse, määrab rahvakomissaride nõukogu.

Perekonnaliigetest saavad kindlus-tatu surma korral toetust alaealised lapsed, vennad ja õed kuni 16 eluaas-tani; töövõimetus vanemad ja lesk, sa-muti, kui nad küll töövõimelised on, neil aga kuni 8-aastased lapsed kasva-tada.

Toetusnormid on üksikasjaliselt lii-gitatud.

Kinnitusnõukogu otsusi.

Kinnitusnõukogu üldkoosolek oli laup., 20. okt. kell 10 hom.

Haigekassade aasta aruannete kava

kinnitati. (Kui see kava ja juhatuskiri avaldatud, trükib nad mõlemad E. Haigekassade Liit, et haigekassadele neid kättesaadavaks teha).

Õnnetusjuhtumisest teatamise tähtaja kohta

päris seletust Narva linaketramise manufaktuuri, aluseks võttes Eesti Töölise Kinnitusühisuse omapäras ringkirja. Asi anti komisjoni kätte.

§ 279 ja § 318 tõlgitsemine haigusabiraha maksmise asjus.

Rakvere üldhaigekassa oli otsustanud: 1) Ettevõtte seisma jäämise korral töölt vabanenud kassaliikmed ja nende perekonnaliikmed kaotavad põhikirja § 7 õigused ja ei saa toetusraha ettevõtte seismajäämise päevast arvates, 2) haigena töölt vabanenud kassaliikmed ja nende perekonnaliikmed kaotavad toetusraha saamise õiguse ettevõtte seismajäämise

korral ettevõtte seismajäämise päevast arvates.

Kinnitusnõukogu tunnistas selle otsuse mitteseaduspäraseks.

Arstiabi kohta haigekassa peakoosoleku poolt antavate määruste

suhtes otsustati, et need ei kuulu töö-hoolekandeministri kinnitamisele. „R. T.“ nr. 87/88, 1925. a. avaldatud ravimise korralduse kohta maksmapandud määruse § 10 muutmiseks valiti komisjon.

Juukselõikamisetevõtete

kohta seletati, et nad kuuluvad kinnitusseaduste alla.

Omavalitsusetevõtete teenijate ja töölise kindlustusseaduste alla kuuluvuse kohta

seletati, et kuigi nad kuuluvad riigi- ja omavalitsuste teenijate pensiooni seaduse alla, nad siiski kuuluvad haiguste vastu kinnitamisele ja haigekassadel on õigus nõuda vigastuste puhul väljamakstud päevarahasid vastavalt omavalitsuselt tagasi.

Kinnitusameti otsusi.

2. jaoskonna kinnitusameti koosolekult 7. septembril.

Abirahade arvestamisest ja arstiabi korraldamisest.

Aruandja kannab ette Tallinna ühise haigekassa peakoosoleku otsused 10. maist 1928. a. ja teeb ettepaneku neid kinnitada, välja jättes punkt 5 lit. b märkus II, lit. „e“ ja „k“, missugused otsused tulevad tühistada järgmistel põhjustel:

1) Abiraha väljamaksmise juures haiguse alguse poolikute päevade mittearvestamine ei ole kooskõlas tööst. töö seaduse § 311 p. 1, mille järele abiraha antakse haiguse päevast alates.

2) Haigekassa põhikirja § 12 alusel arvatakse abiraha keskmise päeva teenistuse järele ja see võib olla ainult aritmeetiline keskmine analoogiliselt õnnetusjuhtude puhul antava abiraha väljaarvamisele (Tööst. töö s. § 401 p. 1). Punkt 5 lit. „e“ ettenähtud keskmise päevateenistuse kindlaksmääramise viis aga ei võimalda abisaajale tegelikku keskmist päevateenistust.

3) Otsus, mille järele haigekassa loobub sarnaste haiguste ravimise kulude maksimisest, mille ravimine eriseaduse põhjal riigi ja omavalitsuste ülesandeks on tehtud (R. T. nr. 1 — 1927), ei saa lugeda õigeks, sest tööst. töö s. (§ 300) ei näe ette arstiabi andmise liigitamist üksikute haiguste liikide järele.

4) Aruandja kannab ette peakoosoleku otsused 16. august. 1928. a. ja teeb ettepaneku tühistada punkt 4 lit. 2 viimase lõike ja lit. 7, mis ei ole kooskõlas tööst. töösead. § 319 ning välja jätta punkt 4 lit. 6 viimase lause „või haigekassa juhatusse nõusolekul“, sest ju-

hatus ei saa kompetentne olla puht-arstilistes küsimustes. Muus osas protokoll kinnitada.

5) Aruandja kannab ette ja teateb, et 1927. a. kassa aruanne on seadusega kooskõlas.

Otsus: Protokollid 10. maist ja 16. augustist 1928. a. kinnitada aruandja poolt ettekantud muudatustega ja väljajätmistega. 1927. a. aruanne kinnitada.

4. jaosk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti koosolekult 6. okt. 1928. a.

Kas kuulub õmblustööstus õnnetuste vastu kindlustamise alla?

Julie Tschernjavskaia palub oma õmblustööstust Eesti Tööl. Kinnitusühisuse alt väljaarvata.

Aruandja seletus: Töölise õnnetusjuhtumiste vastu kindlustusseadus ei näe ette, et tööstused, mis mehaanilist jõudu ei tarvita, kinnitamise alla ei kuuluks. Tschernjavskaia enese poolt on üles antud 10 inimest, kellega temal õpilase lepingut sõlmitud ei ole.

Kinnitusamet, aruandja seletust ärakuulates, otsustas Tschernjavskaia palvet, kinnitusühisuse alt väljaarvata, tagajärjeta jätta.

Kes võib haigekassa asukohta muuta?

Viljandi ühishaigekassa juhatus ja Sakala trükikoja töölise protest kaebuse haigekassa peakoosoleku otsuse peale 17. juunist 1928. a. protokoll nr. 2 p. III vastu põhikirja §§ 74 p. g ja 75 rikkumise pärast.

Aruandja seletus: Haigekassa põhikirjas ei ole ettenähtud, et juhatusel oleks õigus haigekassa asukohta muuta. Haigek. põhikirja § 74, p. g ja § 75 järele on juhatusel haigekassa ametn. palkamine ja lahtilaskmine lubatud, arvepid. ja asjaajamise jaoks võib ka väljast-

poolt inimest palgata. Kui aga väljastpoolt inimese palgamine ühes sellega ka haigekassa asukoha muutmise esile kutsub, siis peaks selle üldküsimuse otsustamine peakoosoleku otsustamisele kuuluma. Selle järele ei ole peakoosoleku otsus mitte seadusevastane ja ei käi põhikirja vastu. Ka ei ole põhikirjas ettenähtud, et esimees ei või ühes sellega ka asjaajaja olla, põhikirjas on ettenähtud, et juhatuse liikmed ei või revisjoni komisjoni liikmed olla.

Kinnitusamet, aruandja ja haigekassa juhatuse liikme seletust ära kuulates otsustas Viljandi ühishaigekassa „Abi“ kaebust, niisama ka „Sakala“ trükikoja tööliste kaebust haigekassa peakoosoleku otsuse kohta 17. juunist 1928. a., tühistada, tagajärjeta jätta.

Ei saa uut volinikku valida, kui endise voliniku volitused veel lõppenud pole.

E. Hunti trükikoja tööliste kaebus Viljandi haigekassa peakoosoleku otsuse peale 17. juunist k. a. protokollis p. II ettenähtud otsuse vastu.

Aruandja seletus: Kuna Hunti trükikoja tööliste poolt on valimine toime pandud enne kui endine volinik on oma volituse maha pannud, siis ei ole valimine seaduslik. Põhikirja § 75 järele valitakse volinikud ühe aasta peale ja neile jäävad nende volitused kuni uute valimiseni. Pink ja Järvekül on küll ettevõttest lahkunud, kuid kassa liikmeks ja volinikuks edasi jäänud. Sellega § 60 järele uusi valimisi ettevõtta ei saa.

Aruandja seletust ära kuulates, otsustas kinnitusamet: Hunti trükikoja tööliste kaebust tagajärjeta jätta, haigekassa peakoosoleku otsust 17. juunist s. a. protokoll p. II järele õigeks tunnistada. Hunti trükikoja tööliste seletada, et põhikirja § 57 põhjal haigekassa volinikka Pinki ja Järvekülgi volinikkudest tagandada ei saa.

Jälle kinnitusühisuse kaebus pühapäevade eest toetuse maksmise kohta.

Eesti Tööl. Kinnitusühisuse Pärnu osak. kaebus Sindi vabriku haigekassa volinikkude peakoosoleku otsuse vastu 22. jaanuarist 1928. a. tööõnnetuste juhtumiste korral pühapäevade eest tasu maksmise asjus.

Aruandja seletus: Tööstuslise tööseaduse § 310 on muu seas ettenähtud, et haigekassadel on õigus, kassaliikmete perekonna seisukorra järele, haiguse või vigastuse puhul antava abiraha suuruse kohta mitmesuguseid normisid kindlaks määrata. Et neid haiguse liikide kohta eraldada ei või, seda seaduse ette ei näe. § 311 lõike b viimase osa järele on haigekassa peakoosolekul selleks otsustamise õigus. Et sarnane asi juba 13. jaan. 1928. a. kinnitusnõukogu poolt on otsustatud, siis tuleks selle järgi toimetada.

Kinnitusamet, aruandja seletust ja kinnitusnõukogu otsust 13. jaanuaril 1928. a. ära kuulates, otsustas kinnitusnõukogu otsust aluseks võtta ja sel põhjal Eesti Tööliste Kinnitusühisuse kaebus tagajärjeta jätta.

Omapärane voliniku valimine.

Pärnu ühishaigekassa volinikkude kaebus Kleini puutööstuse tööliste Roman Kõöseli omavolilise haigekassa volinikuks hakkamise pärast.

Aruandja seletus: Ülekuulamise materjalidest ja juurdelisatud dokumentidest on näha, et Kleini puutööstuse tööliste seas valimisi sugugi ei olnud, mida Roman Kõösel ise ülekuulamisele 15. juunil ka tõendab. Allkirju on lihtsalt välja kaubeldud, mida töölistel tõendavad. 4. märtsi peakoosolekule on Kõöseli volituskirjaga ilmunud, kus ainult M. Kuppi allkiri oli, viimane ei tea isegi, milleks ta allkirja andis. Jakobson ja Tammann on omad allkirjad alles 2. mail s. a. annud. Põhikirja järele ei saa valimist seaduslikuks tunnistada.

Kinnitusamet, aruandja seletust ja Kõöseli ettekannet ära kuulates, leidis, et mandaatkomisjon ei ole Kõöseli volituse kirja tühistanud, sellepärast leiab, et Kõösel ei ole omavoliliselt volinikuks hakanud, otsustas tunnistada teda volinikuks niikaua, kui haigekassa peakoosolek ei ole Kõöseli volitust tühistanud. Ühes sellega teatada, et väljamaksetud palga kinnipidamiseks ja tagasinõudmiseks puudub alus.

5. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti koosolekult 2. okt. 1928. a.

Võru-Petseri üldhaigekassa asjaajamisest.

Aruandja seletus: Seisukorra tõsiduse üle 5. jsk. tööinspektori ettekandeid ära kuulates, otsustasid revideerimisest osavõtta ka töökaitse ja sotsiaalkindlustusevalitsuse abidirektor ja vanem tööinspektor. 25.—27. septembrini teostatud revideerimise tagajärgede üle kokkuseatud protokoll tõendab, et kõik varem nii tööinspektori poolt kui ka kinnitusameti poolt tehtud märkused tähelepanemata on jäetud. Protokollis tähendatud andmed tõendavad, et Võru-Petseri üldhaigekassa juhatuse pole arveraamatuid ja tähendusi nõnda pidanud, et nende põhjal kassa tegevuse kohta aruannet kokku võiks seada sel kujul, mis kinnitusnõukogu poolt on kindlaks määratud ja sellega on haigekassa juhatuse liikmed rikkunud nende peale põhikirja § 72 p. h ja i ning 101-ga peale pandud kohustusi. Samuti pole haigekassa juhatuse liikmed sammusid astunud selleks, et haigekassa maksud õigel ajal sissetuleksid ning sellega on nad rikkunud põhikirja § 72 p.p. b ja f. Viimase tagajärjel on Võru-Petseri üldhaigekassa varandusline seis järjest halvemaks muutunud.

Praegune asjaajamine ja arvepidamine viib Võru-Petseri üldhaigekassa möödapääsematu kokkuvarisemiseni, mispärast siinkohal kinnitusameti energilised sammud hädatarvilikud on. Sellepärast esinen ettepanekuga, tugenedes revideerimistel kindlakstehtud põhikirja § 72 p.p. b, f, h ja i ning § 101 rikkumistele Võru-Petseri üldhaigekassa juhatuse liikmete poolt, tagandada T. T. S. § 366 põhjal kõik praegused juhatuse liikmed, nimelt kodanikud: 1) Viktor Neumann, 2) August Tibari, 3) Jüri Tederi, 4) Gustav Hauki, 5) Paul Polteri, 15. oktoobrist s. a. arvates, milliseks tähtjaks praegune juhatuse kohustatud on T. T. S. § 367 ja põhikirja § 80 korras haigekassa asjaajamist üleandma uue juhatusele, mille liikmeteks on peakoosolekul 10. aprillil 1928. a. valitud asemikud, kodanikud: Mihkel Tõnisson, Karl Pähn ja Jaan Aspukin. Kahe tagasiastunud asemiku asemel tuleb põhikirjas ettenähtud

korras erakorralisel peakoosolekul valida uusi juhatusel liikmeid. 1927. a. aruanne tuleb lõpulikult parandatud kujul esitada hiljemalt 15. novembriks 1928. a. 1928. a. arvepidamine aga lõpulikult korda seada hiljemalt 1928. aasta lõpuks.

Asjatundja K. Lukk seletab, et sihilikku kuritarvitust Võru-Petseri üldhaigekassa asjaajamises leitud ei ole. Küll on terve asjaajamine olnud liiga kodune ja äärmiselt lohakas. Raamatud lohakalt ja raamatupidamine nõuetele mitte vastavalt peetud. Sisseseatud raamatupidamise süsteem üldse puudulik.

Kinnitusamet otsustas, arvesse võttes tööinspektori ettekammet, nõuda seletust Võru-Petseri üldhaigekassa juhatuse liigetelt selle haigekassa kohta ettetoodud väärnähutuste üle kahe nädala jooksul; 5. jaosk. tööinspektorile ülesandeks teha tähendatud haigekassa tegevuste kohta peal revideerida ettenähtud väärnähutuste kohaselt ning järgmisele kinnitusameti koosolekule kutsuda Võru-Petseri üldhaigekassa juhatuse praegused liikmed. Peale selle otsustas kinnitusamet 1927. aasta aruanne ettetoodud puuduste tõttu kinnitamata jätta ja tagasi saata Võru-Petseri haigekassale parandamiseks, milleks aega anda kuni 1. jaan. 1929. a. Sama haigekassa eelarve 1928. a. kohta aga kinnitada.

„Estonia“ tapamaja juhataja kuulub haigekassa alla.

Aruandja seletus: Ühisus Estonia Eksporttapamajade juh. tõendab oma kaebtuses, et

Ernst Saar nimetatud ühisuse tööstuse vastutav juhataja on. Kui niisugune on kod. E. Saar nimetatud ühisuse palgalise ametis ja kuulub T. T. S. § 260 ja § 261 põhjal haigekassa alla (vaata riigikohtu seletus 18. V. 1926. a. adm. os. toim. nr. 843 — 11). Sellepärast arvan, et kaebtus tuleb tagajärjeta jätta.

Kaebaja volinik esitab ühisuse „Estonia Eksporttapamajad“ protokollil järjekorralise peakoosoleku kohta 17. aprillist 1928. a., mida palub protokollile juurdelisada. Kaebaja volinik seletab, et E. Saar on aktsia seltsi peakoosoleku poolt valitud juhatusel liige ja ei ole palgalepingulises vahekorras „Estonia Eksporttapamajaga“, sellepärast ei kuulu haigekassa alla. Volinik teab, et E. Saar tasu saab, kuid kui suur see on, seda tema ei tea öelda. Palub kaebust rahuldada.

Kinnitusamet leiab, et 5-da jaosk. tööinspektori abi korraldus E. Saare Tartu üldhaigekassa alla kuuluvuse kohta on seadusega kooskõlas ja õige, kuna asjaoludest on näha, et nimetatud Saar on ühisus „Estonia Eksporttapamaja“ Tartu osakonna vastutav palgeline juhataja, millise asjaolu on ka kaebaja volinik õigeks võtnud, mispärast E. Saar T. T. S. § 261 põhjal käib haigekassa alla. Eeltoodud andmetel kinnitusamet, kinnitusameti seaduse § 12 p. 2 põhjal, otsustas: Ühisus „Estonia Eksporttapamaja“ kaebus 17. sept. 1928. a. 5-da jsk. tööinspektori abi korralduse peale tagajärjeta jätta.

Haigekassa asjaajajate nõupidamise tulemused.

Esmaspäeval, 8. okt. 1928. a. kell 10 homm. oli Eestimaa Haigekassade Liidu korraldusel Tallinnas õpetajate liidu ruumides haigekassa asjaajajate nõupidamine.

Nõupidamise avas liidu sekretär J. Ode, juhatas V. Luksupp — Rakverest, protokollijaks valiti K. Lukk — Tartust.

Nõupidamisest võtsid osa järgmised haigekassa asjaajajad: Joh. Kangert — Vändra ühishaigekassast, Leida Metsaots — Abja-Mõisaküla ühishaigekassast, E. Keskaik — Narva ühishaigekassast, A. Paal — Viljandi ühishaigekassast, A. Kersen — Hiiumäe kalevivabriku haigekassast, R. Mikkos — Portkunda haigekassast, F. Kaur — Balti puuvilla vabriku haigekassast, Marta Ernits — Narva linaketramise manufaktuuri haigekassast, K. Lukk — Tartu ühishaigekassast, K. Rätsepp — Valga ühishaigekassast, A. Kabel — Balti puuvilla vabriku endine asjaajaja, E. Teras — Haapsalu ühishaigekassast, H. Soilts — Tallinna ühishaigekassast, J. Ode — Eestimaa Haigekassade Liidu sekretär, P. Krassikov — Rärpina ühishaigekassast, A. Jänes — Kohtla-Järve põlevkivi kaevanduse haigekassast, A. Mauer — Pärnu haigekassa raamatupidaja, K. Oebius — Paide ühishaigekassast, V. Luksupp — Rakvere ühishaigekassast.

Haigekassade asjaajamine ja raamatupidamine ning puudusi haigekassade asjaajamises.

Arutatakse järgmisi küsimusi:

1) Kas tuleb sissetulnud maksulehte arvestada kassadokumendina või tuludokumendina? Nimelt on 5. jaoskonna kinnitusamet Valga üldhaigekassale ette kirjutanud maksulehti võtta kassadokumentidena ja neid sellena arvestada. Leitakse, et maksuleht igal juhtumisel kassa sissetuleku dokument ei ole. Maksuleht on tuludokument ja tuleb sellena raamatuid läbi kanda. Kassadokumentidena võib teda ainult siis arvesse võtta, kui ühes lehega ka raha sisse on maksetud. Soovitav on, et tööandjate poolt iga sissemaksu kohta antaks peale maksulehe veel sellekohane kaaskiri. Selleks on kohane haigekassades tarvitusel võtta kolmejärgulist kviitungiraamatut, mis koosneb kantsust, kassaorderist ja kviitungist, mille juures kviitungi teine eksemplar varustatakse sissemaksja allkirjaga. Sama eksemplar on ühtlasi kassaorder ja täidab saatekirja aset.

2) Kas tuleb arvestada haigekassa vallasja kinnisvara tagavarakapitali osana, või tuleb neid arvestada erikapitalina? Leitakse, et tagavarakapitalina tuleb näidata kõik haigekassa võlgadeta varandus, selle hulgas ka vallas- ja kinnisvara väärtus.

3) Kuidas tuleb arvestada neid summe, mis selguvad jooksval aastal, kuid käivad eelmise aasta kohta? Leitakse, et kõik jooksval aastal selguvad eelmise aasta tulud tulevad otseteed tagavarakapitali, ilma et neid arvestataks tegevuskapitali ehk arstiabi-kapitali tuludena jooksval aastal.

4) Kui kaua võib hoida lahti (lõpetamata) möödunud aasta arveraamatuid uuel aastal? Läbirääkimistel selgub, et osa kassades peetakse lahti lühema ehk pikema aja jooksul kõik raamatud, ka eelmise aasta kassaraamat, kuna teistes kassades kassaraamat lõpetatakse 31. detsembril, kuna muud raamatud lahti peetakse. Küsimuse kohta lõpulikku seisukohta ei võeta, kuna mõlemal viisil oma poolehoidjad.

5) Kas peab haigekassa eelarvest täpselt kinni pidama, või võib ka sellest mööda minna? Leitakse, et haigekassas tuleb valitsemise kulude juures eelarvest kinni pidada. Muus osas ei saa eelarvest kinni pidada. Ka põhikiri näeb siin ette, et kui tagavarakapital alla on langedud poole peale tema seisust 1. jaanuariks jooksval aastal, alles siis tuleb peakoosolekul kulude piiramiseks abinõusid otsida. Igasugune lisa-eelarvete esitamine ja vastuvõtmine on otstarbetu.

6) Kas on otstarbekohane piirata perekonnaliikmetele antavat abi ühekolmandikuga liikme- ja juurdemaksudest? Leitakse, et sarnast piiramist otstarbekohaseks pidada ei tule, kuna see aga põhikirjas $\frac{1}{2}$ sissetulekuga liikme- ja juurdemaksudest no fikseeritud, siis tuleb sellest kinni pidada.

Puudutakse veel mõnda vähema tähtsusega küsimust.

Haigekassade juhatuste ja ametnikkude vahekord.

Referent L. Johanson leiab, et kassa juhatus on vastutav asjaajamise eest põhikirja ja seaduse järele. Kuid tegelikult on asjaajaja kõikide asjade tegelik juhtija ja kannab ka vastutust. Juhatuse liikmed ei suuda ka parema tahtmise juures asjasse süveneda. Tihti oldakse juhatuse liikmete poolt ülekohtused haigekassa teenijate vastu. Arvatakse sageli, et ka kassa-teenijate seisukord ei või parem olla kui töölistel. Kannab ette mõned väärnähtused juhatuse ja teenijate vahekorras. Leiab, et asjaajaja oma vahekorras juhatusega peab teatavat „distanti“ pidama. Ei ole hea liig sõbralik vahekord, kuid ei tohi olla ka vaenulikkust poolte vahel. Asjaajaja haigekassas on „spets“,

on see völl, mille ümber terve tegevus keerleb. Asjaajaja seisukord peaks kindlustatud olema, et tema oma ülesanded saaks täita seaduspäraselt ja nurisemata. Võtab oma kõne lõputulemused järgmiselt kokku:

„Haigekassade töö paneb asjaajaja peale spetsialisti ja tööjuhataja kohustused, mida võib täita ainult põhjaliku asjatundmisega.

Asjaajaja peab valvama seaduse täpse täitmise ja asjaajamise korralikkuse üle, millesse juhatuse liigetel väga raske on tungida, kuigi juhatusel peab ülevaade olema haigekassa tööst ja asjaajamisest.

Asjaajamiseks harvilikke teadmisi võib omandada ainult eneseharimise ja tegeliku töö läbi.

Asjaajajat, kuigi ta on juhatuse poolt palgatud teenija, ei saa kohelda kui käskude täitjat ametnikku.

Asjaajaja palk peab selleks küllalt kõrge olema, et ta tööjõudu ja tahtmist ei halva. samuti ei tohi juhatuse ja teenija vahekord muutuda rusuvaks.“

Ettekandele järgnevad läbirääkimised, mille järele referendi poolt ettekantud seisukohad leitakse vastuvõetavad olevat.

Koosolekul tekkinud küsimused.

Balti puuvilla vabriku haigekassa juhatuse ettepanek seisukohta võtta, järgmise kolme küsimuse kohta:

1) Millistel alustel sõlmida kollektiivlepingut haigekassa teenijate ja juhatuse vahel? H. Soilts annab ülevaate Tallinna ühishaigekassas olnud lepingu kohta, mida soovitatakse Balti puuvilla vabriku haigekassas maksmapanna.

2) Kas haigekassa on kohustatud tasuma kassa teenijate ja nende perekonnaliikmetele eest ravitsemise ja transporteerimise kulusid, mis tekkinud kuritahtluse (mürgitamise ehk joomise) tagajärjel? Leitakse, et tuleb ravida ja transpordikulud kanda iga haiguse puhul, tema tekkimise põhjuste peale vaatamata.

3) Kas lugeda velskereid ja arste, kes haigekassa perekonnaliikmetele vabriku ambulantsist arstiabi annavad, kindla tasu, 20 krooni eest kuus, olles ise samal ajal vabriku kuupalgalised teenijad, haigekassa teenijateks ja kas haigekassa on kohustatud neile puhkuse aja eest, mis vabriku poolt neile antud, tasu edasi maksma? Räägitakse poolt ja vastu, kuid ühisele seisukohale ei jõuta ja asi jääb lahtiseks.

Haigekassade tegevusest.

Haigekassa võitis protsessi.

Viimaste aastate jooksul jättis Eesti Tööliste Kinnitusühisus haigekassale osa õnnetusjuhtumiste abirahasid tagasimaksmata, oma tegevüüsi põhjendades sellega, et ettevõtja õnnetusjuhtumisest E. T. K. Ühisusele teatanud ei ole, või ei ole mõnel õnnetusjuhtumisel olnud pealtnägijaid, mispärast kinnitusühisus õnnetusjuhtumist tööjuures olnuks ei tunnistanud, olgugi, et ettevõtjate poolt vigasaanutele punased õnnetusjuhtumise lehed välja olid antud.

Nimetatud summade tagasisaamiseks oli haigekassa juhatus E. T. K. Ühisuse vastu sunnitud protsessi algama.

Haigekassa nõudmised näi rahukohtuniku juures, kui ka rahukogus rahuldati, kuid E. T. K. Ühisuse poolt anti rahukogu otsuse peale kassatsioonikaebus riigikohtule.

Viimane arutas küsimust 18. okt. s. a., kus haigekassa volinikuna esines Tartu advokaat Lui Olesk.

Riigikohus otsustas E. T. K. Ühisuse kassatsioonikaebuse tagajärjeta jätta.

H. Soilts.

Türi ühishaigekassa volinikkude erakorralise peakoosolek

23. sept. 1928. a. Koosoleku juhatajaks valiti A. Pertmann ja protokollikirjutajaks M. Veber.

Kaalutakse mitmekültselt läbi arstimise ülevõtmist haigekassa kätte. Kinnisel hääletamisel selgus, et 20 häält ülevõtmise poolt ja 2 erapooletud oli. Arstimist otsustati 1. jaanuarist 1929. a. üle võtta, sellejärele kinnitatakse eelmise peakoosoleku otsus liikmemaksu tõstmises 1% pealt 2% peale palgast 1. jaanuarist 1929. a. alates.

Töö-hoolekandeminifiteeriumis on valmimisel uus tööliikindlustusseaduse eelnõu, milles haigekassade juhtimises töösturitele taetakse anda osa kohti. Koosolek leiab, et selle seadusega praegused kassaosaliste õigused täielikult ära võetakse, haigekassad sattuvad täielikult töösturite mõju alla ja kaob iga-sugune erapooletu asjaajamine, mis kassaosaliste korralikku ravimist enam ei võimalda. Koosolek, kõike seda arvesse võttes, otsustas ühelhäälel haigekassade liidu kaudu töö-hoolekandeministeeriumi ees esineda, et eelnimetatud seaduses saaks jäetud kassa juhtimine täielikult kassaosaliste eneste kätte.

Revisjoni komisjoni esimehe J. Biiberi ettekandest selgus, et kassa on 1. jaanuarist kuni 1. juulini s. a. 28. kr. 90 sendi võrra kahjuga töötanud, asjaajamist on korralikult toime-tatud.

Otsustati kaasaliikmele Hans Niimannile erakorralist toetust anda 20 krooni lapse haigemajas ravimise kulude katteks.

Kuulati kassaliikme Vilhelmine Ruiso palve, kus palutakse perekonnaliikme sünnitus-abiraha asemel täielik sünnitusabiraha 6 nädala eest terve päevapalga suuruses välja maksta, mis selle tõttu vähem oli makstud, et kassalige teadmatuse tõttu 1 nädal varem kodu jäi, kui see seaduse ette nähtud on. Koosolek otsustas Vilhelmine Ruiso kasuks sünnitusabiraha täielikult välja maksta.

Valga üldhaigekassa volinikkude peakoosolek

30. sept. 1928. a. Koos olid 30 volinikust 17 volinikku. Kuna käesolev koosolek teistkordne, seega põhikirja § 64 põhjal liikmete arvu peale vaatamata otsusvõimuline.

Koosoleku juhatajaks valiti K. Sooms, protokollikirjutajaks K. Rätsep.

Haigekassa 1928. a. I poole tegevuse aruanne võeti teatavaks.

Kassaosaliste perekonnaliigete tasuta arstirohtude saamise õigust otsustati piirata sellega, et kõik kassaosaliste perekonnaliikmed, kes eraapteegist rohte võtavad, peavad ise tasuma 20% retsepti hinnast. Tasuta rohte annab haigekassa ainult oma ambulantsi apteegist.

Otsustati, et haigekassa tasub arsti poolt alaliseks kandmiseks määratud prillide klaasi hinna ja raami hinnast kuni ühe kroonini.

Päevarahade küsimuses võeti järgmine otsus vastu: haigekassa tegevliigetele, ametnikkudele, samuti volinikkudele, kes väljastpoolt Valka koosolekutele sõitnud, maksetakse haigekassa poolt päevaraha kolm krooni, tegelik palk äraviidatud tööpäevade eest ja tegelikud sõidukulud raudteel III kl. pileti järele ja maanteel hobuseposti jaama taksi järele. Tal-

linna sõidu puhul lubada platskaart III klassis üks ots.

Vastu võeti järgmine resolutsioon ühel häälel: Valga üldhaigekassa volinikkude peakoosolek protesteerib selle vastu, et uues tööliste haiguskindlustuse seaduse eelnõus on töösturite esitajatele haigekassade peakoosolekul, kui ka juhatuses kohtade andmine ettenähtud, mis halvavalt mõjub haigekassa sise-misele asajaajamisele ja hävitab haigekassade omavalitsuse. Ettevõtjad võiksid peakoosolekutest osavõtta ainult informatsiooni suhtes ja nõuandja häälega.

Balti puuvilla vabriku haigekassa volinikkude peakoosolek 21. okt.

Haigekassa ühinemise küsimus.

Juhatuses esimees Aleksander Oamer selgitab lühidalt peakoosoleku kokkukutsumise põhjust, et ühinemise küsimust veel kord põhjalikult ja kainelt kaaluda peale rahulolematusi, mis kassaosaliste keskel ilmsiks tulnud.

Uuel, s. o. teistkordsel valimisel said hääli volinik Rosenbergi ettepanek ühinemise otsuse tühistamiseks 13 häält. Teine ettepanek endise otsuse, see on ühinemise juurde jääda, 40 häält, kuna erapooletuid 1 häält oli. Seega jääb maksuma vana otsus.

Kinnitati kollektiivleping, mis sõlmitud juhatuse ja teenijate vahel, võeti vastu.

Revisjoni komisjoni liikmete kandidaatideks valiti Karl Leiman, Ferd. Rae ja Emilie Adler.

Uue haiguskindlustuse seaduse kohta võeti vastu ühel häälel järgmine resolutsioon:

1) Seaduse eelnõu, mis võimaldab kinnitatuile arstiabi ja abiraha laiemas ulatuses, ei näita haigekassade väljaminekute suurenemisel rahaliste sissetulekute tõusu. Vastupidi, uus haiguskindlustusseadus viib haigekassad rahalisele kitsikusele seega, et suure palga saajad haigekassa alt välja arvatakse. 6% kinnitumaks aga ei võimalda kassaosalistele korralikku arstiabi andmist.

2) Tööandjate osavõtmine kinnitumaksude maksmisest ei tähenda mitte, et see summa tuleb ettevõtja enese taskust. Elementärse õiglustunnetega ettevõtjatele tee tasandamine haigekassade omavalitsuse hävitamiseks on ülekohus. Ettevõtja poolt tasutav % kinnitumaksuks on töolistelt kaudsel teel saadud, seega haigekassade ülevõlpidajateks on ikkagi haigekassade liikmed.

3) Ettevõtjate osavõtmine haigekassa juhatuse, volinikkude kogu ja revisjonikomisjoni tööstest halvab haigekassade tegevust. Tekivad lahkendid ja alalised opositsioonid nii peakoosolekutel kui juhatuses. Haigekassade korralik asjaajamine saab seega takistatud.

Kui uue seaduse eelnõuga tahetakse haigekassade seiskorda paremusi tuua, tahetakse töötavate rahvahulkade tervishoidu tõsta, siis tuleks kinnitumaksu suurendada seega, et ka riik tööliste kinnitumaksude tasumistest osa võtaks. Eelpool etteoleatud asjaoludega arvestades volinikkude peakoosolek nõuab:

1) Arstiabi maksu tuleb 2% võrra suurendada ja see osa riigi kanda võtta.

2) Haigekassadele peab jääma nende omavalitsus, selle ärakaotamise vastu avaldab peakoosolek valjut protesti.

Vastuvõetud otsus teatavaks teha haigekassade liidule ja nõuda, et liit seaduse elluviimise juures haigekassade huvide eest energiliselt välja astuks.

Ülemaalsed haigekassa tegelaste kursused.

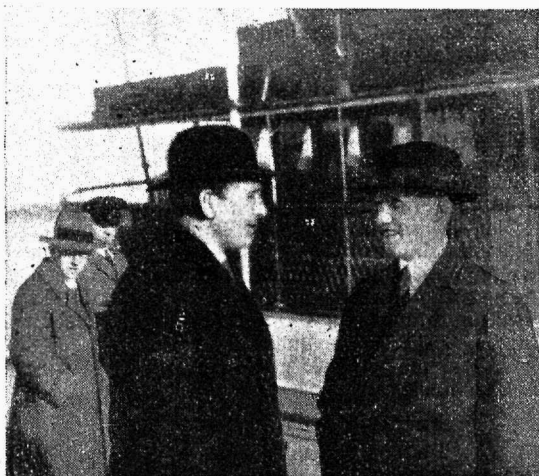
E. Haigekassade Liidu korraldusel 6.—9. oktoobrini Tallinnas, E. Õpet. Liidu ruumes, millest osavõtjate arv ulatas 45, neist 37 mees- ja 8 naiskuulajat, 20 haigekassast. Neist oli: 19 haigekassa asjaajajat, 7 ametnikku, 13 ju-

hatuoliiget ja 6 revisjonikomisjoni liiget. Loenguid peeti 11 aine üle, üldse 19 tundi, 9 lektori poolt. Peale kursuste lõppemist 9. okt. kell 1 päeval korraldati kursustlaste soovil ekskursioon Tallinna Toompeale, Riigikogu ruumide vaatamiseks ja Riigi trükikotta väärtmärkide osakonda. Haigekassa tegelaste kursusi korraldab E. H. Liit juba kolmandat aastat. Lähemal ajal on Liidul kavatsusel korraldada tööliiskindlustusküsimuste kursusi haigekassa tegelaste ettevalmistamiseks Tallinnas ja ka mõnes teises linnas, kui osavõtjaid leidub. Tallinnas kavatsavatel kursustel on ettenähtud loengud 16 aine üle, üldse 63 tundi. Loenguid peetakse õhtuti kella 6—9 vahel 2 korda nädalas.

Mitmesugused teated.

Niilo Mannio.

Oktoobri algpäevadel külastas Eestit läbiõidul Varssavisse rahvusvahelise tööbüroo administratiivnõukogu istangule Soome sotsiaalministeeriumi peasekretär (ministri abi) Niilo Mannio. Härra Mannio peatas ½ päeva Tartus ja ühe päeva Tallinnas ja kasutas seda aega, et tutvuneda meie töökaitse oludega niivõrd, kui see lühikese ajaga võimalik.

Niilo Mannio Tallinna jõudmisel. Teda tervitab töö-koolekandemin. peasekretär J. Sonin.

Härra Mannio on olnud Soome sotsiaalministeeriumi peasekretäriks ministeeriumi loomisest alates. Kõik mis Soomes tehtud töökaitse alal, on tema nimega seotud. Kuid mitte ükski Soomes, vaid ka väljaspool Soomet tuntakse Mannio'd töökaitse tegelaste ringkondades väga hästi. Tema on töökaitse laiendamise ja tutvustamise otstarbel kaasatöötanud pea kõigis rahvusvahelistes organisatsioonides. Rahvusvahelistes töökongressidest on tema osavõtnud algusest peale ja oli üks nendest, kes aitasid Washingtonis läbi viia 8-tunnilise tööpäeva konventsiooni. Mannio on

kaasa töötanud ka rahvusvahelises sotsiaalse arengu ühingu. Tema on selle ühingu Soome osakonna esimees. Tema algatusel ja juhtimisel viidi tänava läbi Soomes sotsiaalnäitus ja sotsiaalnädal, millest osa võtsid Skandinaavia ja Balti riigid. — Ja nagu nüüd kuulda, olla sellel nädalal suured tagajärjed — ei olla kunagi nii palju räägitud sotsiaalküsimustest Soomes, kui sotsiaalnädala ja näituse ajal ja pole ka ajakirjandus niipalju kunagi töökaitsest kirjutanud. Olla märgata huvi tõusu sotsiaalküsimuste vastu ka Soome kodanlikes ringkondades. Selle huvi tõusu tõttu loodetakse Soomes läbiviia tänava haiguskinnituse ja vanaduse kinnituse seadusi, mis sotsiaalministeeriumi ammu juba väljatöötatud, kuid mida siaajani ikka veel korda ei ole läinud ellu viia.

Surmavaid õnnetusjuhtusid

Tartu ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituudi lahangumaterjalis oli „Eesti Arsti“ (Dr. R. Roots) teatel 1. aug. 1920. a. kuni 31. det. 1927 a. üldse 279. Surma põhjusteks oli: uppumine — 78, alkoholimürgitus — 45, muid mürgitusi 13, surm liiklemisvahendite läbi — raudtee 35, auto 7, vanker-regi 10, juhuslikud laskevigastused 14, tööstusvigastused 20, surmavad vigastused põllu- ja metsatööl 10, termil. ja elektri vigast. 14, loomade vigastused 6, muud vigastused 11.

Emajõkke k u k k u d e s uppus sama aja kestel 25 inimest, peale selle need, kes supeldes surma said

Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seadus

on esitatud vabariigi valitsuse poolt riigikogule. Seadus haarab oma alla tööstus- ja käsitöövõttes. Eelnõu järgi registreeritakse meistrina need isikud, kes vähemalt 25 aastat vanad ja kes sellel tööalal õiendanud meistriksami või omandanud meistri kutse, või omandanud tööliste (seli) kutse enne 15. nov. 1917. a. ning kuni käesoleva seaduse maksmahakkamiseni omal alal töötanud või omandanud meistri kutsetunnistuse, mis antud enne või ühe aasta kestel pärast käesoleva seaduse maksmahakkamist mõne tööstuste või ülemineku meistrite organisatsiooni või suur-

tööstuse poolt, kui tööstusliku kutseoskuse nõukogu selle tunnistuse andmist loeb põhjendatuks.

Õppinud tööliseks registreeritakse neid, kes sooritanud kas kutseeksami või omandanud sellikute Vene riigis enne 15. nov. 1917.

Meister võib õpilasi igal pool õpetada, õppinud töölisel on õigus iseseisvaks õpetamiseks vaid ettevõttes, kus ei ole üle 5 töölise, õpilased ühes arvatud.

Tööstusõpilasi võetakse kirjaliku lepingu alusel. Õppeaeg kuni 4 aastat. Õpilased on seotud tööasutuse külge tagatismaksuga, mille suurus 25-kordne lihttöölise päevapalk.

Luuakse tööstusliku kutseoskuse nõukogu, ühekülgsel koosseisuga, ilma töölisega, õppinud töölise ja meistrite esituseta. Seitsmeliikmelises nõukogus on: 1 kaubandus-tööstusministeriumi, 1 haridusministeriumi, 1 töö- ja hoolekandeministeriumi, 3 kaubandus-tööstuskoja ja 1 tööstusõpilaste kooli esitajatest.

Kohapeale luuakse tööoskuse amet, mille

bürookraatliku koosseisu määrab haridusminister kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga.

Nende asutuste ülesanne on tööstusõpilaste õppinud töölise ja meistrite registreerimine ja nende oskuse hindamine, vastavate tunnistuste väljaandmine, õpilaste pidamise lubamine ja keelamine.

Eelnõu on puudulik, kokkuseatud ainult töösturite huvide kohaselt.

Tallinna Ühise Haigekassa ja arstide seltside vahel ajutisele kokkuleppele jõutud.

30. okt. õhtusel läbirääkimistel töö-hoolekandeministeriumis Tallinna Üh. Haigekassa ja arstkonna esitajate vahel jõuti eelkokkuleppele, mille järele 1. nov. arstid haigekassa liikmeid vastu võtavad tshekkidega riigiteenijateks alusel. Eelkokkulepe on kestev 3 kuud, mille kestes läbirääkimisi peetakse lõpuliku kokkuleppe saavutamiseks, mida tarbekorral pikendada võib. 5 arstiga, kes haigekassaga lepingud sõlminud konfliktil ajal, kuid tööle ei ilmunud, tühistatakse lepingud.

Küsimused ja vastused.

Kas võib haigekassa, kelle käes pole kassaosaliste arstimine, oma sissetulekuid kulutada kassaosalistele arstimisvahendite muretsemiseks?

Ei või. T. t. sead. § 264 järgi antakse kassaosalistele arstiabi ettevõtte valdaja arvel. § 304 järgi on haigekassal õigus kassaosalistele arstiabi andmist oma kätte võtta ettevõtete valdajate arvel. Ettevõtete valdajad maksavad sarnasel korral haigekassale tasu arstiabi kulude katteks — erilise maksu näol.

Kui Kohtla-Järvel, kus arstiabi andmine on ettevõtte käes, tasutakse kassaosalistele arstimise abinõud (bandashid, kunstlikud kehaosad), osa prillide hinnast haigekassa summadest, siis pole see seadusega kooskõlas.

Ettevõtte valdaja on kohustatud § 300 järgi ühes arstiabiga andma ka mitte ainult maksuta rohte ja sidumismaterjaale, vaid ka teisi tarvilikke arstimise vahendeid, mille hulka kuuluvad kahtlemata bandashid, prillid jne.

Neid arstimise vahendeid on seaduse järgi

kohustatud võimaldama oma töölisele ja teenijatele iga ettevõtte valdaja, kelle käes arstiabi korraldus, ka Kohtla-Järve põlevkivi kaevanduse juhatus.

Missugused kutsehaigused on seppadel ja rauatrelaalitel?

Seppade tervisele mõjub pörutus, temperatuuri kiire vahetus üksikute lihastegruppide ja ka terve keha liigpingutus, müra ja hele valgus. Selle tagajärjel tekkivad: silma vigastused, rheuma, hingamistorude katarrid, verevaesus, teravad ja kroonilised südamehaigused, kõhu ja soolte haigused, soonte laienemine, kõrvakuulmise nõrgenemine jne. Saksa andmetel on üldine haiguspäevade arv neis kutsetes 10% üle keskmise, mida põhjendatakse iseäranis lihaste ja soonte rheumaga, mille arv umbes 50% üle keskmise.

Vigastusi tuleb 75% üle keskmise.

Tiisikuse arv pole suur.

Kui kaua võib elada toiduta?

Dr. T a n n e r elas toiduta 40 päeva. Vett jõi ta igapäev.

Praegu ilmus trükist **Leopold Johanson'i**

SOTSIAALKINDLUSTUS.

Palgatöölise seisukord kapitalistlikus ühiskonnas. Töölisklassi olukorra parandamised. Mis on sotsiaalkindlustus? Sotsiaalkindlustuse liigid. Vabatahtlik kindlustus. Sunduslik kindlustamine. Sotsiaalkindlustuse jaotus. Sotsiaalkindlustus Nõukogude Venemaal. Sotsiaalkindlustuse rahvusvahelised ja ülemaalsed keskoorganisatsioonid. Täielik sotsiaalkindlustus — proletariaadi lähem eesmärk.

64 lehekülge — hind ainult 10 senti.

Saada haigekassadest ja raamatukauplustest. Pealadu Tallinnas, Nunne tän. 11 E. Haigekassade Liidus. Pealaest tellijatele saadetakse raamat postikuludeta kätte.

Vastutav toimetaja: **Leopold Johanson.**

Väljaandja: **Eestimaa Haigekassade Liit.**

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.